

ΕΤΟΣ Ε'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ἑννάτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι ἑρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἑρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ

18 Μαΐου 1880

Σφραγὶς τοῦ

ΕΠΑΡΧ. ΕΙΡΗΝΟΔ(ΙΚΕΙΟΥ) ΣΥΡΟΥ

Ἐκ τῆς Συλλογῆς Παύλου Λάμπρου.

ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΗΜΑΤΑ

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 26[8 Μαΐου 1880.

Διάλογος. — Ἀχαιοὶ καὶ Δαναοί. — Rougé, Chabas, Maspero, Brugsch, Halévy. Τάνα, Hā-ka-Phtah, Tape. — Νερούτσος καὶ Μαριέτ. — Νίτωκρῆς καὶ Μυκερτῆς. — Τὸ σάνδαλον τῆς Ῥοδώπιδος. — Τὸ πνεῦμα τῆς μεσημβρινῆς πυραμίδος. — Επίλογος.

— Καὶ τί ἀπέγειναν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Δαναοί; πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ὁποίων ἦλθετε εἰς Αἴγυπτον; μετ' ἡρώτησε προχθές τὸ ἑσπέρας μία τῶν χαριστέρων Ἑλληνίδων τῆς Ἀλεξανδρείας.

— Ὁ κυρία μου, μετ' ἐνθυμίζετε πληγὴν δεινοτάτην τοῦ ἐπιστημονικοῦ μου βίου.

— Εἶναι ἄρα γε τὸ πρᾶγμα τόσο τραγικόν; τί μᾶς μέλει ἐπὶ τέλους ἂν πρὸ ἑτῶν τεσσάρων χιλιάδων ἐπολέμησαν ἢ δὲν ἐπολέμησαν Ἕλληνες πρὸς Αἰγυπτίους;

— Πῶς τί μᾶς μέλει, ἀφού, ἔαν τὰ γεγονότα ταῦτα ἀποδειχθῶσι, θέλουσι προστεθῇ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μᾶς πεντακόσια, ἑξακόσια ἢ καὶ ἑπτακόσια ἔτη;

— Νομίζετε λοιπὸν ὅτι τὸ ἔθνος μᾶς δὲν ὑπῆρξεν ἄρκετὰ μακρόβιον, καὶ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον νὰ προστεθῶσιν ἐτι εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἑκατονταετηρίδες τινές;

— Ἀλλὰ παρατήρησατε, κυρία μου, ὅτι δὲν πρόκειται ν' αὐξήσωμεν τὸ γῆρας του· ὁ λόγος εἶναι νὰ παρατείνωμεν τὴν νεότητά αὐτοῦ· τοῦτο δὲ εἶναι πάντοτε εὐχάριστον καὶ εἰς τὰ ἔθνη καὶ εἰς τὸν κατ' ἰδίαν ἄνθρωπον.

— Ἔστω. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ παράτασις αὕτῃ τῆς νεότητός μας προσκρούει εἰς τινὰς δυσκολίας.

— Κατὰ δυστυχίαν εἰς πολλὰς.

— Εἶναι ἄρα γε δυνατόν νὰ τὰς ἀκούσωμεν; Ἀλλὰ, κυρία μου, ἐπιτρέψατέ με νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι δὲν ἤξεύρω τί ἐπάθατε ἀποῦε· ἦλθον διὰ νὰ εὗρω παρὰ τῇ ἐγνωσμένῃ ὑμῶν αγαθότητι ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς ὁδούς μου, ὑμεῖς δὲ ἐπιμένετε νὰ με τὰς ἀνακαλεῖτε.

— Μετ' ἐπιτρέψατε τῇ ἀληθείᾳ, κυρία μου. Ἐκ τῶν ὀλίγων λέξεων τὰς ὁποίας ἀντηλάλαξεν τὴν ἐσπέραν ταύτην ἕως τώρα, ἤλπισα ὅτι θέλετε ἐννοῆσαι τὴν προαίρεσίν μου νὰ σὰς παραγορήσω ἀπ' ἐναντίας, ἔαν τυχόν τὰ ἀσχολοῦντα ὑμᾶς ζητήματα δὲν λάβωσι τὴν ποιομένην λύσιν. Δὲν σὰς παρακάλεσα δὲ νὰ με εἰπῆτε τίνα εἶναι τὰ προσκόμματα εἰμὶ διὰ ν' ἀνακαλύψω ἴσως ἐν αὐτοῖς πιθανότητά τινα ἐπιτυχίας. Διότι καθὼς ἤξεύρετε οἱ θεαταὶ εἶναι συνήθως ψυχρότεροι τῶν ἀγωνιστῶν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν, ὡς μετ' ἐδίδαξε νὰ λέγω ὁ γλωσσολόγος ἡμῶν Κόντος, ἐπιτηδεύτεροι νὰ κρίνωσι τὰς περὶ πετεινῶν τοῦ ἀγῶνος.

Ταῦτα διαλαβοῦσα καὶ κοσμήσασα τὴν ἀπάντησιν διὰ λεπτοῦ μειδιήματος, τὸ ὅποιον τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν εἰμύρεσα νὰ καταλάβω ἔαν ὑπεδήλου εἰρωνεῖαν ἢ συμπάθειαν, μετ' ἐπεί τινε τὴν δεξιάν· ἐγὼ δὲ ἀσπασθεὶς τὴν δεξιάν ταύτην εὐλαβῶς ἐπέισθην ὅτι δέον νὰ ὑποκύψω.

— Πολλοὶ ἐγκριτοὶ αἰγυπτιολόγοι, ἐν οἷς ὁ Rougé, ὁ Chabas, ὁ Maspero, ἀνέγνωσαν εἰς τινὰς ἐπιγραφὰς τὰ ὀνόματα τῶν Δαναῶν καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἐξυμνοῦσιν ἔργα βασιλέων τῆς 19^{ης} τῆς 10^{ης} καὶ τῆς 9^{ης} δυναστείας, αἵτινες ἤκμασαν μετὰ τοῦ 1700 καὶ τοῦ 1100 περίπου ἔτους πρὸ Χριστοῦ. Λέγουσι δὲ αἱ σύγχρονοι τῶν βασιλέων ἐκείνων αὗται ἐπιγραφαὶ ὅτι τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα ἔθνη ἐπεχείρησαν ἐπανεὶλημμένας, ἂν καὶ ἀτυχεῖς κατὰ τῆς Αἰγύπτου στρατείας, εἰς χρόνους πολὺ προγενεστέρους τῶν Ὀμηρικῶν ἑπῶν, τὰ ὁποῖα ἐλογίζοντο ἄχρι τοῦδε περιέχοντα τὰς πρώτας ἡμῶν περὶ Ἀχαιῶν καὶ Δαναῶν εἰδήσεις.

— Καθὼς βλέπω, τὸ πρᾶγμα εἶναι σαφές· καὶ ἰδοὺ προστεθέντα διὰ μίαν εἰς τὴν νεότητά ἡμῶν τόσα περίπου ἔτη, ὅσα ἀποτελοῦσιν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν βίον τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους.

— Ἐχετε, κυρία μου, ὀλίγην ὑπομονήν, διότι παρασάγγας εἰς ἀπέχοντα τοῦ κατορθώμα-

τος τούτου. Ὁ Brugsch, ἄνθρωπος οὐδὲν ἥττον τῶν προμνημονευθέντων ἔγκριτος, ἀξιοῖ ὅτι τὰ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναφερόμενα ἔθνη δὲν εἶναι οἱ ἡμέτεροι προπάτορες, ἀλλὰ κάτοικοι τῶν περὶ Καύκασον καὶ Ταύρον χωρῶν, ἐκείθεν ἐπιδραμόντες κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἡ δὲ Halévy ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι ἔθνη Λιβυκά.

— Αἱ διαφωνίαι αὗται εἶναι βεβαίως δυσάρεστοι, δὲν ματαιοῦσιν ὅμως τὰς ἐλπίδας μας. Οἱ σύμμαχοι ἡμῶν δυσνοοῦσιν, οἱ δὲ ἀντίπαλοι εἶναι διηρημένοι, ὥστε ἡ νίκη προαναγγέλλεται ἀσφαλῆς.

— Ζητῶ, κυρία μου, τὴν ἄδειαν νὰ σὰς παρατηρήσω ὅτι, ἐὰν μὲ διακόπτετε οὕτω συνεχῶς, δὲν θέλωμεν τελειώσει ποτέ.

— Εἰσθε λοιπὸν τοσοῦτον ἀνυπόμονος ν' ἀπαλλοτρίωτε ἀπὸ ἐμέ;

— Ἀπαγε, κυρία μου, ἤθελον μόνον προτιμήσει νὰ διαλεχθῶ πρὸς ὑμᾶς περὶ θεμάτων ὀλιγώτερον ἀμφισβητούμενων.

— ὦ! τὰ σαφὴ καὶ ἀναμφισβήτητα θέματα! Δὲν φαντάζεσθε πόσον εἶναι πληκτικὰ. Ὑποθέτω ὑμᾶς καθήμενον πλησίον κυρίας, ἥτις δὲν εἰμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἀσχημος καὶ δὲν στερεῖται πνεύματός τινος. Τὸ σαφὲς καὶ ἀναμφισβήτητον θέμα τῆς δουλείας σας ἤθελον εἶναι νὰ ἀποδείξετε διὰ ποικίλων τοῦ λόγου τεχνασμάτων τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν σὰς προξενεῖ. Ἀλλὰ τὸ κλασσικὸν τοῦτο δραματικὸν ἐπαναλαμβάνεται ἀφ' ἧς ὑπάρχει ὁ κόσμος ἡμῶν. Ἐγείνεται ἐνότης τόπου καὶ χρόνου. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχηματίζεται εἰς κωμωδίαν, σπανίως λαμβάνει τὰς διαστάσεις τραγωδίας, πάντοτε δὲ αἱ περιπέτειαι αὐτοῦ εἶναι ἐκ προοιμίου γνωσταί, διότι ἀπολήγει εἰς ἐν ἡ τὸ πολὺ δύο ὅματα. Ἐνῶ οἱ Δαναοὶ τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ τῆς ΙΕ' καὶ αἱ κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐπιδρομαὶ αὐτῶν εἶναι πράγματα πρωτόγονα καὶ πρωτοφανῆ, εἶναι γεγονότα διασκέλλοντα τοὺς αἰῶνας καὶ τὰς γῶρας, ὅπως ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα. Πιστεύσατέ με ὅτι ἐκινήσατε τὴν περιέργειάν μου, καὶ ὅτι ἤθελον εἰλικρινῶς λυπηθῇ, ἐὰν δὲν ἐξηκολουθεῖτε τὰς ἐξηγήσεις σας.

— Ὅθεν ἠναγκάσθην πάλιν νὰ κλίνω τὸν αὐχέναν καὶ, τεταπεινωμένος ὥσπερ οὖν διὰ τὸ εὐγλωττον μάθημα τὸ ὁποῖον ἔλαβον,

— Ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον, εἶπον, ἠρώτησα τὴν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμην, ἐν Ἀλεξανδρίᾳ μὲν τοῦ ἡμετέρου Νερούτσου, ἐν Καίρῳ δὲ τοῦ Μαριέττ. Ὁ Νερούτσος εἶναι, καθὼς ἤξεύρετε, ἐκ τῶν ἐπιστημόνων ἐκείνων τοὺς ὁποίους εὐχαρίστως γνωρίζει τις ἐκ τοῦ συνέγγυς, ὅπερ δὲν συμβαίνει πάντοτε.

— Μήπως λέγετε τοῦτο διὰ νὰ προκαλέσετε φιλοφροσύνην τινὰ ἐκ μέρους μου;

— Ἀφοῦ ἐκ προοιμίου μὲ ἐδώκατε νὰ ἐννο-

ήσω σαφῶς ὅτι οὐδεμίαν δέχεσθε ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι φυσικώτατον νὰ ἐμπνέετε εἰς πάντα τὸν εὐτυχίσαντα νὰ σὰς γνωρίσῃ, ἤθελον εἶμαι γελοιοδίστατος νὰ περιμένω ἐγὼ ὑμετέρας φιλοφροσύνας. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι οἱ ἰατροὶ καὶ ἱερεῖς συγχωροῦσιν εἰς ἑαυτοὺς πολλὰ, τὰ ὁποῖα ἀπαγορεύουσιν εἰς ἄλλους, ἀλλὰ...

— Ἀλλὰ;

— Μὲ φαίνεται ἐν τούτοις, κυρία μου, ὅτι λησμονοῦμεν τοὺς Δαναοὺς καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς.

— Δὲν εἴσθε εἰλικρινής. Ὁ σκοπός σας ἦτο νὰ εἰπῇτε ὅτι ἐγὼ οὕτε θεράπευω, οὕτε εὐλογῶ, ἀλλὰ, κύριος οἶδε... ἴσως βασανίζω. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι ἀπλῶς φιλομαθῶ, καὶ μετὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ταύτην ἐξήγησιν, δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον, ἄς ἀκούσωμεν τί δοξάζει ὁ φίλος σας αἰγυπτιστολόγος.

— Ὁ Νερούτσος, ὅστις ἀνέγνω ἐκ τῶν πρώτων ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἐκείναις τὰ τῶν Δαναῶν καὶ Ἀχαιῶν ὀνόματα, ἐπιμένει ὅτι περὶ τούτων ἐν αὐταῖς πρόκειται, προσθεὶς ὅμως ὅτι, ὑπὸ πολλῶν περισπώμενος ἀσχυρίων, δὲν παρηκολούθησε τὰς κατὰ τὰ τελευταῖα ἐτὴ γενομένας νεωτέρας ἐξηγήσεις καὶ συζητήσεις. Ὁ δὲ Μαριέττ ἐπέχει, καὶ φαίνεται μᾶλλον ἀποκλίνων εἰς τὴν γνώμην τοῦ Brugsch.

— Πόθεν ὅμως προκύπτουσιν αἱ διαφωνίαι αὗται; Αἱ ἐπιγραφαὶ τελευταῖον δὲν ἀναφέρουσιν Δαναοὺς καὶ Ἀχαιοὺς;

— Ἀκριβῶς εἰπεῖν, ὄχι, κατὰ δυστυχίαν. Καὶ διὰ νὰ περιορισθῶ εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὀνομάτων τούτων, τὰ κείμενα λέγουσι *Tara, Tara*, *Taraoutra*. Εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ αἰγυπτιστολόγοι μετασχηματίζοντες εἰς *Danaos* τὰς διαφόρους ταύτας γραφὰς οὐδὲν παράττουσι τομικρότερον τοῦ ὅτι ἐπραξάν οἱ Ἀχαιοὶ Ἕλληνες, οἱ μεταβαλόντες τὸ *Há Ka Phtah* εἰς *Ahyu* πτορ ἢ τὸ *Tape* εἰς *Θήβας*. Καὶ οὐδὲν ἥττον ἀλήθες εἶναι ὅτι αὐτὸς ὁ Brugsch, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὰ ὀνόματα ἐκείνα σημαίνουνσι Κανασικήν τινα φυλὴν τροπολογεῖ ὡσαύτως αὐτὰ οὐκ ὀλίγον. Ὅπως δὴ τότε ἀμφότερα τὰ στρατόπεδα προτείνουν ἐπιχειρήματα ἐξ ἴσου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αὐτογνώμονα.

— Ἀλλὰ τὰ κείμενα δὲν περιέχουν ἄλλας τινὰς νύξεις ἐπιτηδεῖας νὰ ὑποδείξωσι τίς τῶν δύο γνωμῶν εἶναι ἡ πιθανώτερα;

— Τὰ κείμενα λέγουσιν ὅτι τὰ ἡττηθέντα ἔθνη ἦσαν κάτοικοι τῶν νήσων, ὅτι ὄκουν ἐντὸς τῆς θαλάσσης, καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς, κατατροπώσας αὐτὰ, ἐγένετο κύριος ἀπάσης τῆς περιφέρειας τῆς μεγάλης θαλάσσης δεξαμενῆς ἅτινα πάντα δυσκόλως συμβιβάζονται πρὸς τὰς ἐρμηνείας τοῦ Brugsch καὶ τοῦ Halévy, προσαρμόζονται δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς Δαναοὺς καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς.

— Αἱ τελευταῖαι αὗται εἰδήσεις ἀναπεροῦσιν ὁπωσούν τὰς ἐλπίδας μου, αἵτινες, δὲν σὰς τὸ κρύπτω, εἶχον ἀρχίσει ν' ἀποβάλλωσιν ἐν τῷ μεταξύ τὸ προηγουμένον θάρρος. Σὰς ὁμολογῶ ὅμως ἐν ταύτῳ ὅτι ἡ ἀδιάλειπτος αὕτη παλίρροια τῶν διαφόρων φάσεων τοῦ ζητήματός σας, ἐπεσκότισεν ἐπὶ τέλους ὀλίγον τὴν διάνοιάν μου. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὲ διηγηθῇτε τίποτε ἀπλούστερον περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς ἱστορίας;

— Ἐπιθυμεῖτε ν' ἀκούσῃτε τι σαφὲς καὶ ἀναμφισβήτητον;

— Σαφὲς καὶ ἀναμφισβήτητον ὅσον θέλετε, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρεται εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν ἱστορίαν. Δὲν μὲ λέγετε λόγου χάριν τί γνωρίζουσιν ἀσφαλῶς περὶ τῆς βασιλείας Νιτώκριος;

— Προθύμως, κυρία μου. Ἡ Νιτώκρις ἦτο ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Μενθεσούφιους, τὸν ὁποῖον αἱ ἐπιγραφαὶ ἐνομαζοῦσιν *Merenra Mentemsaf B'*. Ἦτο δὲ ὁ Μενθεσούφιους βασιλεὺς τῆς ἑκτῆς δυναστείας, ἥς ἡ ἀρχὴ ἀποδίδεται εἰς τὸ ἔτος 3700 π. Χ. Ἡ Νιτώκρις ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων *Nitagit*, καὶ κατὰ τὸ ἔθος τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις βασιλεῦσι καὶ τὸ ὁποῖον βραδύτερον ἐμυμήθησαν οἱ ἡμέτεροι Πτολεμαῖοι, ἐνυμφεύθη τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς.

— Ἀλλ' ὁ Μενθεσούφιους, ἐβασίλευσεν ὀλίγον, γενόμενος θύμα στάσεως ἐν μόλις ἔτος ἀφ' ἧς κατέλαβε τὴν ἀρχήν. Τότε διεδέξατο τὴν βασιλείαν ἡ ἀδελφὴ καὶ σύζυγος αὐτοῦ, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ, ὃν ὅμως ἐπιμελῶς ἀπέκρυψε, τοῦ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατόν του. Κατεσκεύασε δὲ ἀχανὲς ὑπόγειον αἶθουσαν καὶ προσεκάλεσεν, ἐπὶ τῇ προφάσει τῶν ἐγκαίνιων αὐτῆς, εἰς συμπόσιον μέγα πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ὅσους ἐγίνωσκεν ὑποκινήσαντας τὴν στάσιν. Καὶ συνελθόντας ἀνυπόπτως, ἐπνίξεν αὐτοὺς παρεισαγαγούσας εἰς τὴν αἶθουσαν τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου διὰ διώρυγος, ἣν εἶχε προπαρασκευάσει ἐν τῷ κρυπτῷ. Ταῦτα διηγείται ὁ Ἡρόδοτος.

— Τὸ δὲ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ Νιτώκρις ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ, καὶ ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ συνεπλήρωσε τὴν τρίτην τῶν μεγίστων πυραμίδων, τὴν ὁποίαν εἶδατε βεβαίως πολλάκις, καὶ ἣτις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως Μυκερίνου, ὅστις ὅμως εἶχεν ἀφήσει αὐτὴν ἀσυντέλεστον. Ὁ Μυκερίνος ἐκαλεῖτο *Menkerá* καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν τετάρτην δυναστείαν τὴν ἀνατρέχουσαν μέχρι τοῦ ἔτους 4200 περίπου π. Χ. Ἡ Νιτώκρις ὑπερεδιπλασίασε τὰς διαστάσεις τοῦ μνημείου τούτου καὶ ἐκόσμησεν αὐτὸ διὰ τοῦ πολυτίμου ἐκείνου Σηνητικῶς περιδελμάματος, τὸ ὁποῖον βραδύτερον τοσοῦτον δικαίως ἀπαθαύμαζον οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Ἀραβες περιηγῆται. Ἐντὸς τῆς πυραμίδος ταύτης, ὑπεράνω τοῦ δωματίου ἐν ᾧ πρὸ ὀκτὼ ἡδὴ ἑκατονταετηρίδων ἀνεπαύετο ὁ εὐλαβὴς Μυκερίνος, εἰσεῖ ἐκκεδύνη καὶ αὐτὴ ἐντὸς πολυτελεῶς

ἐκ γλαυκοῦ βασανίτου λίθου σκοκφάγου, τοῦ ὁποῖου ἀνευρέθησαν τὰ λείψανα. Ἐτεῦθεν βραδύτερον ἡ ὅλη κατασκευὴ τῆς πυραμίδος ἐκείνης ἀπεδόθη εἰς τὴν Νιτώκριν. Οἱ Ἕλληνες περιηγηταὶ μετεποίησαν τὴν βασιλίδαν εἰς ἑταίραν καὶ μετωνόμασαν αὐτήν, διὰ τὸ θρυλλοῦμενον κάλλος, Ῥοδώπιν. Ἐλεγον δὲ ὅτι ἐνῶ ἐλοῦετο ποτε εἰς τὸν ποταμὸν, αὐτὸς ἐπισκῆψας ἤρπασεν ἐν τῶν σανδάλων αὐτῆς, ἀπήγαγεν εἰς Μέμφιν καὶ ἄρσεν νὰ καταπέσῃ εἰς τὰ γόνατα τοῦ βασιλέως καθ' ἣν στιγμήν οὗτος ἐδικαιοδοτεῖ ἐν ὑπαίθρῳ. Ὁ βασιλεὺς ἀπορήσας διὰ τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος καὶ τὸ κάλλος τοῦ σανδάλου, διέταξε νὰ ἀναζητηθῇ καθ' ὅλον τὸ κράτος ἡ γυνὴ εἰς ἣν ἀνῆκε· καὶ οὕτως ἡ Ῥοδώπις ἐγένετο βασίλισ τῆς Αἰγύπτου. Ταῦτα γνωρίζουσιν περὶ τῆς Νιτώκριος.

— Ταῦτα καὶ οὐδὲν ἄλλο;

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄλλο τι. ὁ δὲ οὐδὲν ἄλλο εἰς τὸν αὐτὸν ἔπος.

— Ἐπιτρέψατέ με λοιπὸν νὰ συμπληρώσω ἐγὼ τὸ ἱστορικόν σας. Ὁ Ἀραψ *Murtadis*, υἱὸς τοῦ *Gafif*, διηγείται περὶ αὐτῆς παράδοσιν πινὰ ἔτι μᾶλλον θαυμασιωτέραν τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως. Ἀλέγεται ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς μεσημβρινῆς πυραμίδος παρίσταται πάντοτε ἐν μεσημβρινῇ γυναικὶ γυνῆς ἀλλ' ὠραιοτάτης. Ἡ γυνὴ αὕτη ὁσάκις θέλῃ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τινὰ ἔρωτα καὶ νὰ παραξήλῃ τὴν διάνοιάν του, μειδιᾷ πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ ἀδύνατον νὰ ἀνθῇ εἰς τὸ δόλωμα τοῦτο, καὶ πλησιάζει. Τότε αὕτη τὸν ἀρπάζει καὶ τὸν καθιστᾷ ἐμμανὲ ἐξ ἔρωτος, ὥστε οὗτος ἔκτοτε παράφρονήσας πλανᾷται τοῦδε καὶ κείνου ἀνὰ τὴν γῶραν. Πολλοὶ ἄνθρωποι τὴν εἶδον περιφερομένην κύκλῳ τῆς πυραμίδος περὶ μεσημβρίαν καὶ περὶ ἡλίου δυσίας πρὸς ἡμῶν καὶ ὀπίσθον.

— Δὲν ἤξεύρω πῶς, ἀπὸ ἐπαινετῆς ἡγεύσεως ἢ φωνῆς αὐτῆς, ἐταράχθην ὀλίγον. Ἐγχεῖσθε, ἐκύτταξά το ὠρολόγιόν μου· ἡ ὥρα ἦτο μία μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Μὴδεμίαν δὲ ταλμῆσας νὰ προσφέρω λέξιν, ἀπεχαιρέτησα ἐν σιωπῇ πρὸς κυρίαν, ὅτε αὕτη καυχάσασα:

— Ὁμολογήσατε, εἶπεν, ὅτι ἐφοβήθητε ὀλίγον.

— Ἰσως, ἀπεκρίθην, ἀνὴρ καὶ δὲν πιστεύω τὸ πνεῦμα νὰ ἐθεώρει ἀντάξιον τοῦ νὰ καταλέξῃ μετὰ τῶν θυμάτων τοῦ ἄνδρα προσβύτην.

— Τίς ἤξεύρει; Τὰ πνεύματα αὐτὰ ἔχουν ἐνίοτε παραδόξους ιδιοτροπίας. Ἀλλὰ ἀπέλθετε ἐν εἰρήνῃ, καὶ πάλιν ἐπανέλθετε, ὁσάκις, κατὰ τὴν τετριμμένην φράσιν, δὲν ἔχετε τίποτε καλύτερον νὰ κάμετε. Ἐὰν δὲ δὲν βρῶνθῃτε, γράψατε τὸν διάλογόν μας καὶ στείλατέ τον εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις φίλας ὑμῶν, διὰ νὰ τὸν παραστήσωσι καμμίαν ἐκπέραν ἐν τῷ μεταξύ τῶν γαλλικῶν δραματικῶν, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον ἐπιτυχῶς, ὡς ἀκούω, ὑπακρίνονται.

Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ζήτημα, ἐν ποίᾳ ἰδίῳ ἑλληνικῇ γῶρᾳ ἀνεπτύχθη ὁ νῦν ἐπικρατῶν δεκαπεντασυλλάβος ἔθνικος στίχος, τὸν ὁποῖον παρέργως πῶς μετεχειρίσθησαν καὶ τινες τῶν ἀρχαίων ποιητῶν.

Κριτικὰς τις παρέβαλε τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ἄσματα πρὸς τὸν Ὀμηρον. Ὁ ἐν συνόλῳ ἐξετάζων τοὺς ἀνώνυμους τοῦ λαοῦ ποιητὰς ἀνακαλύπτει τοὺς γνησίους τῶν Ὀμηριδῶν ἀπογόνους οὐ μόνον ἐν τῇ ἐκδηλώσει τοῦ ποιητικοῦ αἰσθημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κοινῇ σκοπῇ τῆς ἐξυμνήσεως τῶν ἀγώνων τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν προαιώνιον αὐτοῦ ἕχθρον, τὸν Ἀσιανόν, εἴτε Τρώα, εἴτε Σαρρακηνόν, εἴτε Τοῦρκον καλεῖται. Ἐκ μόνης τῆς ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι ὁ αὐτὸς λαὸς ἐψάλε καὶ τοὺς πρὸς τοὺς Φράγκους καὶ ἰδίως τοὺς Καταλάνους πολέμους αὐτοῦ· τὰ ἄσματα ὅμως ἐκεῖνα, στιγματίζοντα ἐκδήλωσις καὶ διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ ξένου ἐπιδρομῆς, ἐντελῶς ἑλλησμονήθησαν· ἀλλ' οὔτε ὁ Τραπεζοῦντις, οὔτε ὁ Κύπριος, οὔτε ὁ Ρουμελιώτης ἑλλησμονήσαν τὰς περὶ τὸν Ταῦρον καὶ τὴν Βύβραττην πρώτας τοῦ ἑλληνισμοῦ συγκρούσεις πρὸς τοὺς Ἀραβας.

Συνέχεια τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος ἡ δημοτικὴ ἡμῶν ποίησις ἐλλήνίζει καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πίστει· οἱ ἡμέτεροι ραψῶδοι, μὴ μισούμενοι τοὺς ἐν τῇ ἄλλῃ Εὐρώπῃ ὁμοτέχνους, οὔτε ἀρχόμενοι οὔτε τελευτῶντες ἐπικαλοῦνται τὴν ἀντίληψιν τῶν χριστιανικῶν ἁγίων, ἐξ ἐναντίας τὸ ὄνομα τῆς νέας κατ' αὐτοὺς θρησκείας ἀπαντᾷ τοσοῦτον σπανίως ἐν ταῖς δημοτικαῖς ἄσμασιν, ὥστε ἐξαίρεσις μᾶλλον ἢ κανὼν δύναται νὰ λογισθῇ. Ἀντὶ τοῦ Διαβόλου παρουσιάζεται ὁ Κύρ Χάρος ἐλοζώντανος μὲ τὴν οἰκογένειαν, τοὺς ἀραχνιασμένους πύργους καὶ τὰ μαῦρά του ἄλογα. Ὁ Κύρ Πίλιος τῆς δημοτικῆς ποιήσεως δὲν εἶναι ὁ γνωστός φῶστηρ, ἀλλὰ ξανθομάλης κλέφτης διακόπτων πολλὰς τὸν δρόμον του διὰ νὰ ἐμιλήσῃ πρὸς τὰς ξανθὰς καὶ μαυρομμάτας, τὰς ὁποίας ἡ Κυρά Πίλαινα καταράται ὅτι σκανδαλίζουν τὸ παιδί της μὲ τὰ τραγούδια των. Πλὴν τῶν Νεραϊδῶν, τῶν Λαμιῶν καὶ τοῦ Κύρ Βορειᾶ, τοῦ ἐπιλεγμένου Θρακῆ (Θρακῆς), οὔτε αἱ κρήναι, οὔτε οἱ ποταμοί, οὔτε οἱ ἵπποι τῶν πολεμιστῶν ἑλλησμονήσαν τὴν παλαιὰν αὐτῶν λαλιάν.

Οὕτως ἐξηγεῖται ὁ λόγος τῆς πρὸς τὴν δημοτικὴν ποίησιν συστηματικῆς καταφορᾶς τῆς ἐκκλησίας, οἱ κατὰ τῶν ἰδιωτικῶν ψαλμῶν κανόνες τῶν πρώτων Συνόδων, οἱ κατὰ τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων φιλιππικοὶ τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ αἱ τῶν αἰρεσιάρχων προσάθεσαι ὅπως διαδώσωσι τὰ δόγματά των διὰ τῶν τραγουδιῶν τοῦ λαοῦ. Ἀνεκτικώτεροι οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἐπεριποιήθησαν τὴν δημοτικὴν ποίησιν, δι' αὐτῆς μάλιστα ἐψάλησαν οἱ μαρτυρικοὶ ἄγῳνες πολλῶν ἁγίων· παλαιὸν συναξάριον διασώσαν τοιοῦτους στίχους εἰς μνήμην ἐνὸς μάρτυρος, ὑποδεικνύει ὅτι ὁ λαὸς μὴ δυνάμενος νὰ λησμονήσῃ

τὰς ἑλληνικὰς αὐτοῦ παραδόσεις ἐκιδόλησε τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικά, μεταμορφῶν τὸν χριστιανὸν μάρτυρα εἰς παλαιὸν ἥρωα. Ἀφοῦ δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἐλλήνιζονσα ὑμνολογία τοῦ Συνεσίου καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐξώσθη τοῦ ναοῦ, πολλῶν λιγώτερον ἢ θριαμβεύσασα ἐκκλησία ἠδύνατο ν' ἀνεγθῇ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, ἥτις διατηρεῖ μέχρις ἡμῶν ὑποπτα σημεῖα ἐθνισμοῦ. Ὅστις θέλει δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς ἱεροκήρυκας τῆς ἐκκλησίας ἀναθεματίζοντας τὴν δημοτικὴν ποίησιν μέχρις αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ὅλοι γνωρίζομεν τὸ ψυχροσπέρδιον ἐκεῖνο βιβλίον, τὸ καλούμενον Ἀμαρτωλῶν Σωτηρία, τὸ ὁποῖον μένει εἰσέτι ὡς τὸ προσφιλέστερον τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν φιλευσεβῶν. Ἐν τούτῳ ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος ἐπανειλημμένως νοθεύει τοὺς πιστοὺς, ὅτι ἐν ὅσῳ προσηλθύνται εἰς τὰ τραγῳδία, οὐδεμία ἐλπίς σωτηρίας· «χαροποιεῖτε τοὺς δαίμονας μὲ τὸν χορὸν καὶ τὰ τραγῳδία καὶ ἑτέρας πράξεις ἑλληνικὰς, καθὼς ἐκόμεναν τὸν παλαιὸν κατὶν οἱ εἰδωλολάτραι... Ἀπεχε ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα... καὶ ἐξόχως παιγνιδία, χοροὺς καὶ τραγῳδία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ φεύγῃς ἐπιμελῶς».

Ἄλλ' ἂν ἐκ τοῦ ναοῦ ἀπεβλήθησαν τὰ τραγῳδία, οὐχ ἥττον εὐμεῖαν ἀναφαίρετον κτῆμα τῶν κατ' ἐπαρχίας τιμαριωτῶν, ἥτοι τῶν λεγομένων Ἀρχόντων ἢ Στρατιωτῶν. Ἐκ συναξαρίου τῆς ΣΙ' ἑκατονταετηρίδος μανθάνομεν ὅτι τὰ δημοτικὰ ἄσματα ἀπετέλουν τὴν βᾶσιν τῆς στρατιωτικῆς ἀνατροφῆς τῶν παλληκαριῶν τοῦ τιμαριώτου· αἱ βασιλικαὶ Τακτικαὶ ἐπανειλημμένως προτρέπουσι τοὺς στρατιώτας, ὅπως ἐκλέγῃσι κατὰ τὸν ἥτονα τῆς τραγουδίας διὰ νὰ «κατεπάδῃσι καὶ παρακαλῶσι πρὸς τοὺς ἀγῶνας» ὡς τοιοῦτους δὲ τραγουδιστὰς προτιμῶσιν αἱ Τακτικαὶ τοὺς λεγομένους Ἀρχοντας ἢ Στρατιώτας, τὰ δὲ ὀνόματα ταῦτα δὲν ἐσήμαινον τότε ὅ,τι καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἐδήλουν τοὺς κατ' ἐπαρχίας τιμαριώτας, ἥτοι τοὺς ἀρματολούς.

Ἐκαστον τιμαριωτικὸν φρούριον διέτρεχε τὰς ποιητικὰς αὐτοῦ παραδόσεις, ραψῶδοι δ' ἐψάλλον ἐν τοῖς ἀρχοντικοῖς συμποσίοις τοὺς ἄθλους τῶν προγόνων. Ἀραφ ἱστορικὸς, ἀκμάσας πρὸ τῆς ὁ ἑκατονταετηρίδος, συνέλεξεν ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ τὰς περὶ τῶν τιμαριωτικῶν φρουρίων παραδόσεις, τῶν ὁποίων ἀμυδρὰ λείψανα δύναται νὰ θεωρηθῶσιν αἱ περιελθούσαι εἰς ἡμᾶς δημῳδεῖς μυθοπλαστῖαι, ἐν αἷς περιγράφονται τὰ ἑλληνικὰ κάστρα, ὡς τὸ Δρακοντόκαστρον, τὸ Ἐρωτόκαστρον, τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Παρά πάντα ὅμως τὰ μεσαιωνικὰ φρούρια ζωηρὸν ἐπιζῇ ἐτι ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ λαοῦ τὸ Κάστρον τῆς Ὠριᾶς, τοῦ ὁποίου ἡ ἄλωσις ψάλλεται ἀπὸ Τραπεζοῦντος μέχρι Ταινάρου ἐν τῷ αὐτῷ μέτρῳ, τῷ αὐτῷ μουσικῷ ἤχῳ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων, οὐδέποτε διὰ γυμνῆς φωνῆς, ἀλλὰ

πάντοτε ἐν χορῷ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ἐκαστὸς τῶν Ἑλλήνων, διεκδικῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας πατρίδος τὸ ὑμνούμενον κάστρον, ἀδυνατεῖ νὰ σμειώσῃ τὴν τοποθεσίαν αὐτοῦ, ἢ τοῦλάχιστον παράσῃ ἄλλας τινας ἐνδείξεις περὶ τῆς Ὠριᾶς διατηρηθείσας ἐν τῇ τοπικῇ παραδόσει. Ὅθεν ἐν τῇ Ὠριᾷ πρέπει ν' ἀναζητηθῇ πραγματικὴ τις πόλις, τῆς ὁποίας τὴν ἄλωσιν θεωρήσας ὁ ἑλλησμονὴς ὡς ἐθνικὸν δυστύχημα διέσωσεν ἄγεις ἡμῶν τὴν ὁδονήραν ἀνάμνησιν. Ἀλλὰ πρὶν ἀναζητήσωμεν ὁποῖον τὸ μυστηριώδες τοῦτο φρούριον, πρέπει νὰ ὑποβάλωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἐστίας τέσσαρας ἐκδόσεις τοῦ ἄσματος, ὅπως οὕτως ἐκ παραλλήλου κρίνωσι τὴν ἀπὸ Τραπεζοῦντος μέχρι τῶν Κυκλάδων νήσων παραλλαγὴν περὶ τὰς λέξεις καὶ τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐκτιμήσωσι τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἰδέαν πῶς τὰ δημοτικὰ ἄσματα ταξιδεύοντα ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἀλλοιοῦνται.

(Τραπεζοῦς).

Κῆ ὅσους κάστρους κῆ ἂν εἶδα καὶ ἐγὼρίσα, σὺν τῆς Ὠριᾶς τὸν κάστρον κάστρος οὐκ ἔτονε. Κῆ ἕνας μικρὸς Τουρκίτης Ρωμνογύριος ἀδράχτιν καὶ σποντύλιν παῖρ' ἔς τὰ χεῖρά του, κ' ἐγένοντο γυναῖκα βαρυσμένη· σάβ' τὸν κάστρον τρουγουρίζει καὶ μυρολογᾷ. — Ἄλλοι ἐμὲν τὴν μαύρην τὴν ἀλλόθενον, ποῦ θενὰ παιδοποιῶ τὸν χεῖμῶν· καίρον! ἀνοιξὸν, κάστροπόρτιν, πόρτα τοῦ γαλοῦ, ἀνοιξτε νὰ ἐμβαίνω, Τοῦρκοι διώχνέ με. Μεσάνοιξεν ἡ πόρτα χίλι' ἐμπήκανε, καὶ πρὶν καλοανοῖξεν, μύρι' ἐμπήκανε. Ἀπὸ τὸ παραθύρι κόρη ἐκρέμετο, οὐδὲ πέτραν ἔδωκεν κῆ οὐδὲ μάρμαρον, κ' παλληκαριοῦ ἀγκάλην ψυχομάχων.

(Θάσος).

Σ' ὁποῖο καστρί κῆ ἂν ἐμπήκα καὶ 'πουρπάτησα, σὺν τῆς Ὠριᾶς τὸ κάστρο κάστρο δὲν εἶν' ἄλλος, ὅπου τὸ πολεμοῦσαν χρόνους δώδεκα κῆ ἄλλους δεκαπέντε τοῦρκοι καὶ Ρωμνοί, μόν' ἕνα σκυλὶ Τουρκάκι καὶ Ρωμνογενὴ καλόγηρος ἐγὶν ῥάσα φόρησε. — Ἀνοιξτε ταῖς πόρταις νὰ μπου' ὠρρανός. Κῆ ὥσταν ἀνοίξ' ἡ πόρτα, χίλιοι 'μπήκανε, κῆ ὥσταν νὰ καλοανοίξῃ τὴν ἐπήρανε. Ἀπὸ γυαλένιο πύργῳ κόρη κρέμνισα, οὐδὲ σὲ πέτρα δῶκε, οὐδὲ σὲ μάρμαρο, μόνον ἔς ἀγρό' ἀγκάλαις ἐψυχομάχησε.

(Ἱμβρος).

... Ἐνα καλογεράκι, τοῦ παπᾶ παιδί, τὸ κάστρο τριγυρίζει καὶ παρακαλεῖ. — Ἀνοιξτε κ' ἐμένα κ' εἶμαι ὄρφανη, εἶμαι κ' ἐγγαστρωμένη ἐννεῖα μηνῶν παιδί. Ὅσο νὰ παρανοίξουν μπήκανε ἑκατό, κῆ ὅσο νὰ καλοανοίξουν, δὲν ἔχουν μετρημό.

(Κύβος).

Σ' ὅλα τὰ κάστρα πῆγα καὶ ἔς ὅλα τὰ βουνά, σὺν τῆς Ὠριᾶς τὸ κάστρο δὲν εἶδα πούθενά. — Διαιτρέχουσα τὸν βαρὺν μὴ νὰ τῆς ἐγκυμασῇς.

Χρόνους δώδεκα τὸ πολεμοῦσαν, πούθενά καὶ ἄλλους δεκαπέντε τοῦρκους δὲν ἐμπορούσαν. — Ἐνα Τουρκὶ Τουρκάκι χήρα γίνηκε, μαῦρα φορέθηκε.

— Ἀνοιξτε μου κ' ἐμένα τῆς βαρυμόρης ποῦμαι ἐγγαστρωμένη καὶ ἔς τὸν μῆνα μου. Σὺν ἔνοιξεν ἡ πόρτα, χίλιοι ἐμπήκανε, κῆ ὅσο νὰ καλοανοίξῃ δὲν ἐμτρεοῦνταν.

Ὅλα τὰ περὶ Ὠριᾶς ἄσματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, συμφωνοῦντα ὅτι διὰ προδοσίας ἡλώθη τὸ φρούριον, διαφέρουσιν ὡς πρὸς τινὰ καθεκαστὰ ἀφορώντα εἰς τὸν ἥρωα τοῦ δράματος, διότι τὰ μὲν παραδίδουσιν αὐτὸν Τοῦρκον μεταμφιεσθέντα εἰς καλόγηρον, τὰ δὲ ἐξωμότην Ρωμαιογενῆ μεταμορφωθέντα εἰς ἐπίτοκον γυναῖκα· τὰς ὁπως οὖν ἐπυσιώδεις ταύτας παραλλαγὰς φαίνεται συμβιβάζουσα ἡ τῶν Ἱμβρίων παράδοσις· περιγράφουσα τὸν προδότην καλόγηρον μεταμφιεσθέντα εἰς ἐγκυον γυναῖκα. Πρὸς τοῦτοις πρέπει νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ὁ ἀρχικὸς τοῦ ἄσματος ἱάμβος διερρηθῇ ἐν εἰς τινὰ μέρη μεταβληθεὶς μάλιστα καὶ εἰς ὁμοιοκαταληξίαν, οὐδαμοῦ ὅμως ἀντικατέστη διὰ τοῦ ἰδιάζοντος εἰς τὴν ἑθνικὴν ποίησιν δεκαπεντασυλλάβου στίχου. Τοιούτου δημοτικοῦ ἱάμβου παράδειγμα διέσωσεν ἡ ἱστορία ἐν τῇ περιγραφῇ ἑτέρου γεγονότος ἔχοντος ὁμοιότητά τινὰ πρὸς τὴν ἄλωσιν τῆς Ὠριᾶς, ἥτοι τῆς ἐν ἔτει 824 παραδόσεως τοῦ τιμαριωτικοῦ φρουρίου τῆς Σανιάνας εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μεχάηλ τὸν Τραυλόν.

Ἄκουσον, κύρ Οἰκονόμη, τὸν Γυβέρην τί σοῦ λέγει· ἂν μοῦ δῶς τὴν Σανιάναν, μητροπολίτην σὲ ποίσω, Νεοκαισάρειαν σοὶ δώσω.

Διὰ τῶν ἱάμβων τούτων διεκωμωδῆθη ἡ προδοσία τῆς Σανιάνας· μετὰ δεκατέσσαρα ὅμως ἔτη, ἥτοι τὸν αὐγουστον τοῦ 838, ἐκκλησιαστικοὶ θεῖοι, ἀκολουθαί ἐπὶ τῇ μνήμῃ μαρτύρων καὶ δημοτικὰ ἄσματα ἐν τῷ αὐτῷ μέτρῳ διετραγῳδῆσαν τὴν εἰς τοὺς Ἀραβας προδοσίαν αὐτοῦ τῆς πατρίδος τοῦ προεξημένου αὐτοκράτορος, τοῦ Ἀμορίου. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονός φάλλει ἐτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐν τῷ κάστρῳ τῆς Ὠριᾶς, περικύψας οὕτω καὶ διαφείρας τὸ ὄνομα τοῦ Ἀμορίου· εἶναι μάλιστα ζήτημα ἂν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐπέφερε ποτε Ἀμόριον τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, διότι ὁ μὲν Ἱεροκλῆς γράφει Αἰώριον, οἱ δὲ Ἀρμένιοι καὶ Ἀραβες χρονογράφοι ἢ Ἀμοριά, ἢ Ἀμουριά. Ὁ Ἀρμένιος χρονογράφος Γεβνὴδ, ἀκμάσας ὀλίγον πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἀμορίου, γράφει ἀδιαφόρως τὸ Ἀμούριον, ἢ Ἀμουριά, ἢ Ἀμουριέ.

Τὸ Ἀμόριον ἢ Ἀμώριον, ἐπίσημος πόλις τῆς Μεγάλης Φρυγίας τῶν Ἑλλήνων ἢ Γαλατίας Σαλουταρίας τῶν Ρωμαίων, ἀπὸ ὧν ἤδη ἑκατονταετηρίδων ἐξηφανίσθη μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς· μόλις δ' ἐν ἔτει 1836 ὁ ἀγγλὸς περιηγητὴς Οὐίλλιαμ Ἀ-

μιλτων κατώρθωσε ν' ανεύρη την τοποθεσίαν αὐτοῦ ἐν τινι πενήρῳ κώμῃ, καλούμενῃ ὑπὸ μὲν τῶν Τουρκομένων Ἐργάν-Καλέ, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων Ἀσσάρ-κιοϊ.

Ἡ πόλις ἀπλῶς μνημονευμένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καταλαμβάνει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὰ Βυζαντινὰ χρονικά ἀπὸ τοῦ ἔτους 651 διὰ τὰς κατ' αὐτῆς ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους τῶν Ἀράβων. Μετὰ τὴν κατὰκτησιν τῆς Καππαδοκίας τὸ Ἀμύριον ἐθεωρεῖτο ὡς τελευταῖος προμαχὼν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀσίας κατὰ τοῦ Ἰσλαμικοῦ χειμάρρου· καὶ ἐνῶ ἐσεμνύνετο διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐμερίαν δέκα περίπου μυριάδων κατοίκων, τὰ δημόσια κτίρια καὶ πρὸ πάντων τὰ ἀπὸρθητα τεῖχη τὰ τοσάκις καταβαλόντα τὴν ἐφύδον τῶν καλιφῶν, ἐδυσφημεῖτο ὑπὸ τῶν ὀρθόδοξων χρονογράφων ὡς πόλις αἰρετικῶν, Ἰουδαίων καὶ Ἀθιγγάνων διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ἐξ Ἀμυρίου κατήγοντο οἱ τελευταῖοι εἰκονομάχοι βασιλεῖς.

Ἐν ἔτει 836 ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος, εὐδοκίμως ἐξακολουθῶν τὸν πρὸς τοὺς καλίφας πόλεμον, ἀνέκτισε καὶ τὴν Σωζοπέτραν καὶ προσηγάθη ἀσπλάγγως πρὸς τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Ἀράβας καὶ χριστιανούς. Ἀλλ' οὔτε ἡ ἄλωσις τοῦ ἁλλῶς τε ἀσημάντου τούτου φρουρίου, οὔτε ἡ σφαγὴ τῶν γυναικοπαίδων, οὔτε αἱ ἀλλεπαλλήλῳ τοῦ Θεοφίλου νίκαι ἐξήρθησαν τοσοῦτον τοὺς Ἀράβας εἰς ἐκδίκησιν τῆς Σωζοπέτρας, ὅσον διότι ἡ πόλις αὕτη ἦν ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς τοῦ τότε καλίφου Μουτασέμ. Πρώτην φοράν οἱ Ἀράβες ποιηταί, λέγει ὁ Μασούδης, θρήναυντες ἐπὶ τῇ πτώσει τῆς Σωζοπέτρας, ὕβρισαν τὸν Ἀλλάχ ἀποκαλέσαντες αὐτὸν «θεὸν φθονερόν».

Ὁ Μουτασέμ κηρύξας τὸν ἱερὸν πόλεμον συνήθροισε πολυάριθμον στρατιάν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι μὲν ἀναβιβάζουσιν εἰς ἡμισὶ ἑκατομμύριον, οἱ δὲ μετριώτεροι περιορίζουσιν εἰς 200 χιλιάδας. Ὁ Θεόφιλος μαθὼν ὅτι τὸ σύνθημα τοῦ ἐκδικητικοῦ καλίφου ἦν πατρίς ἀντὶ πατρίδος, ἐσπευσεν εἰς προφύλαξιν τοῦ Ἀμυρίου, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ πατὴρ καὶ ἔζων πάντες οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ· νικήσας τοὺς ἐχθροὺς παρὰ τὸ Ἀρζήν, ἠτοιμάζετο πρὸς νέαν ἐπίθεσιν, ὅτε προδοσία τῶν μισθοφόρων Περσῶν καὶ ἐπανάστασις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐπισχωρήσῃ. Καίτοι βέβαιος ὅτι τὸ Ἀμύριον ἔχον φρουρὰν ἐπαρκῆ καὶ ἀμυντικὰς μηχανὰς ἠδύνατο νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀραβικὴν ἐφοδον, οὐδὲν ἤπτον φοβούμενος μὴ πάθῃ τι ἡ πατρίς αὐτοῦ, παρεκάλεσε τὸν καλίφην ν' ἀποσυρθῇ ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει πληρωμῆς μεγάλων δώρων· ἀλλ' ὁ Μουτασέμ ἀπορρίψας τὰ δῶρα περιέζωσε τὴν πόλιν.

Ἡ φρουρά τοῦ Ἀμυρίου ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὸν γενναῖον στρατάρχην Ἀέτιον καὶ δώδεκα στρατηγούς τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων ἀντέστη γενναίως· ὁ καλίφης ἀπολέσας 70 χιλιάδας μα-

χητῶν ἠτοιμάζετο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ὅτε προδότης τις, Βοϊδίνης ἢ Βοϊδίτης καλούμενος, συνεννοηθεὶς πρὸς τοῦτον διὰ γραμμάτων ἐπὶ βελῶν ἐκσφενδονιζομένων, τῷ ὑπεσχέθη τὴν παράδοσιν. Οἱ Ἀράβες ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ προδότου φρουρουμένου πύργου, ἐλευθέως εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ παρέδωκαν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον. Ἐκ τῶν ἐξήκοντα χιλιάδων αἰχμαλώτων οἱ μὲν ἡμίσεις ἀντληθὲς ἐσφάγησαν, αἱ δὲ ὑπόλοιποι διενεμήθησαν εἰς τὰ ἀραβικά θέματα.

Ἡ ἄλωσις τοῦ Ἀμυρίου συνεκίνησε τὴν χριστιανωσύνην· δι' εἰδικῶν τροπαρίων αἱ ἐκκλησίαι ἐθρήνησαν τὸ μέγα δυστύχημα, καὶ ἡ ὑστερον δὲ θριαμβεύσασα ὀρθοδοξία, λησμονήσασα τὰς κατὰ τῆς ἀτυχῆς πόλεως προλήψεις, ἐθέσπισεν ἵνα πανηγυρίζηται ἐτήσιως ἡ μνήμη τῶν ἐν Ἀμυρίῳ αἰχμαλωτισθέντων. Ὡς γνωστὸν, μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων τούτων ἦσαν καὶ οἱ δώδεκα στρατηγοί, ὁ στρατάρχης Ἀέτιος καὶ ἄλλοι στρατιωτικοὶ ἄρχοντες, πρῶτοι γένε· τῶν εἰκονομάχων βασιλέων, εἰς 42 συμποσούμενοι· οὗτοι, ἀφ' οὗ ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη ἐστέναζαν ἐν σκοτεινῇ φυλακῇ, ἀποπτύσαντες τὰς πρὸς ἐξωμότην προτάσεις τοῦ προδότου Βοϊδίτη «τοῦ ἐργάτου τούτου τῆς ἀνομίας», ἔμειναν ἀκλόνητοι ἐν τῇ χριστιανικῇ πίστει καὶ γενναίως ὑπέστησαν τὸ μαρτύριον τῇ 6 Μαρτίου, ἐπετείῳ ἡμέρᾳ τῆς μέχρις ἡμῶν ἑορταζομένης μνήμης «τῶν ἐν Ἀμυρίῳ 42 μαρτύρων». Εἰς κατανόησιν δὲ τοῦ τότε μεταξὺ Ἀράβων καὶ Ἑλλήνων μίσους ἀρκεῖ τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία οὕτως ἐτίμα τὴν μνήμην τῶν στρατηγῶν, οἱ ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Μουτασέμ ποιηταί ἐξύβριζον τὸ ἐν τῇ ἀγχόνῃ κρεμώμενον λείψανον τοῦ Ἀέτιου.

Τὰ ἀνωτέρω βεβαίως δὲν ἀρκούν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι τὸ περὶ τοῦ κάστρου τῆς Ὠριᾶς δημοτικὸν ἄσμα ἀφορᾷ εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀμυρίου· εἶναι μάλιστα ζήτημα ἂν ὁ προμνημονευθεὶς Βοϊδίτης ἀληθῶς παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἀράβας.

Ἡ ἀρχαιοτέρα περὶ τῆς ἄλωσης τοῦ Ἀμυρίου ἐκθεσις, ἣτοι ὁ ὑπὸ τοῦ συγχρόνου Εὐδοκίου συγγραφὴς βίος τῶν 42 μαρτύρων, ἀναγράφει τὸ γεγονός τοῦτο ὡς ἀπλὴν μόνον φήμην «τῆς τῶν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ ἀρχῶν ποτὲ γεγονῶς (ὅν φασι καὶ προδότην τῆς μεγάλης ἐκείνης πόλεως τοῦ Ἀμυρίου γεγενῆσθαι), ἕκταρος τῆς Χριστοῦ πίστεως καὶ τῶν Σαρακηνῶν μύστης, τὴν ἐπωνυμίαν Βοῦδης». Πλὴν τοῦ Σύρου Βαρεβράτου, ἁλλως διηγουμένου τὰ κατὰ τὸν Βοϊδίτην (Boidin), ὁ μὲν Ἀράβη χρονογράφος Μασούδης ὀνομάζει τὸν προδότην Λάβη, ἦτοι Λέοντα, ὁ δὲ Ἀρμένιος Μιχαὴλ ὁ Μέγας, Ἰζόρς, ἦτοι Γεώργιον. Ἐτέρα ὁμῶς ἐχθρική πηγὴ ὅλως διαφόρως τὰ κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Ἀμυρίου ἐξιστοροῦσα συμφωνεῖ παραδόξως πρὸς τὴν ἐν τῷ Κά-

στρῷ τῆς Ὠριᾶς διαφυλαχθεῖσαν παράδοσιν περὶ ἄλωσης τῆς πόλεως διὰ νεανίου Τούρκου (Τουρ-κάκη) μεταμψισθέντος εἰς χριστιανὸν καλόγηρον· καὶ ἡ παράδοσις αὕτη φαίνεται πιθανώτερα, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ Ἀμύριον περιέκλειε τότε πολλὰ μοναστήρια· τὰ ὁποῖα ὁ προμνημονευθεὶς Ἀρμένιος Μιχαὴλ ἀναβιβάζει ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον ἴσως εἰς χίλια, πλήρη θηλυῶν μοναχῶν, τὰς ὁποίας ὁ καλίφης ἐνύμφευσεν πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν Μασούδην, ἐπὶ τοῦ ἐκπορθήσαντος τὸ Ἀμύριον καλίφου κατετάχθησαν τὸ πρῶτον ἐν τῷ μουσουλμανικῷ στρατῷ καὶ Τούρκοι μισθοφόροι. Καὶ ἀληθῶς ἀπὸ τῆς ἄλωσης τῆς πόλεως ταύτης χρονολογεῖται ἡ πρώτη ἐποποιία τῶν σημερινῶν Τούρκων, ἦτοι οἱ λεγόμενοι ἄθλοι τοῦ Σατζίδ Βαθάλ, τοῦ Τουρκομένου Ἡρακλέους, ἐποποιία ἐν ᾗ ἡ κτηνωδία ἀμιλλᾶται πρὸς ἄσβεστον δίψαν χριστιανικοῦ αἵματος.

Ὁ περιηγητὴς Ἀμιλτων, ὅστις πρῶτος, ὡς ἐρεθῆ, ἀνεκάλυψε τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἐξηφανισμένου Ἀμυρίου, ἀναβάς εἰς τὸ Ἀργαῖον ὄρος τῆς Καππαδοκίας εὗρε παρὰ τοῖς ἐνταῦθα κατοικοῦσι Μουσουλμάνοις ζῶσαν ἐτι τὴν περὶ Βαθάλ παράδοσιν. Κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὄρους ἔκειτο ἡ ὁμώνυμος τῶν Παυλικιανῶν πόλις, ἡ Ἀργαῶν, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀμβρόν πάππου τοῦ μεσαιωνικοῦ τῶν Ἑλλήνων Ἡρακλέους, τοῦ ἐν τῇ δημοτικῇ ποιήσει περιελαλήτου Διγενεὺς Ἀκρίτα. Ἀγνοῶν ὁποῖαν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχωσιν οἱ πάλαι Παυλικιανοὶ πρὸς τὸν Βαθάλ, συνιστῶ τὴν ἐξακριβώσιν τοῦ πολὺ περιέργου τούτου ζητήματος εἰς τοὺς περὶ τὰ μεσαιωνικά ἀσχολουμένους.

Κατὰ τὴν Τουρκικὴν ἐποποιάν, ὁ Σατζίδ Βαθάλ ἔλκων τὸ γένος ἐξ αὐτοῦ τοῦ προφῆτου Μωάμεθ, ἦν υἱὸς τοῦ Χουσαῖν ἀρχιστρατήγου τῶν ἐμῶν τῆς Μελιτηνῆς. Διαπρέψας εἰς συνεχεῖς κατὰ τῶν Βυζαντινῶν χωρῶν ἐπιδρομὰς ὁ Χουσαῖν ἐφονεύθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος Μιραήλ ἡγεμόνος τοῦ Ἀμυρίου (πιθανῶς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ ἐξ Ἀμυρίου). Οὕτως ἀπορφανισθεὶς ὁ Βαθάλ ἔμεινεν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ θεῖου αὐτοῦ Ἀβδουλ-σαλάμ, ὅστις, ὡς ἄλλος Εὐρυσθεὺς, ἐκάκωσε καὶ εἰς πολλοὺς ὑπέβαλεν ἄθλους τὸν Τουρκομάνον τοῦτον ἥρωα.

Τὰς ἰδιοτρόπους διαταγὰς τοῦ θεῖου τοῦ ἐκπληρῶν καὶ τὸν φονευθέντα πατέρα ὁ Σατζίδ ἐκδικούμενος, ἐπέτρεχε τὰς μεταξὺ Μελιτηνῆς καὶ Ἀμυρίου χώρας, ἐξανδραποδίζων μοναχοὺς καὶ ὠραίαις ἡγεμονίδας, πυρπολῶν φρούρια καὶ ὡς λέων αἱμαχολῆς πίνων αἷματα χριστιανῶν. Μεταξὺ τῶν κατορθωμάτων του μνημονεύεται καὶ τὸ ἐξῆς, ἀφορῶν βεβαίως εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ψαλλομένην ἄλωσιν τοῦ κάστρου τῆς Ὠριᾶς. Τὸ Τουρκικὸν ἔπος ἀθλίως διασκευασθὲν ὑπὸ νεωτέρων μυθοπλαστῶν οὔτε χρονολογίας ἀναφέρει,

οὔτε ὀνόματα, ἐκ τῆς σειρᾶς ὁμῶς τῆς διηγήσεως δυνάμεθα νὰ πεισθώμεν ὅτι τὸ ἀλῶθέν φρούριον ἦν εἰς τῶν πύργων τοῦ Ἀμυρίου, καὶ ἡ ἀρπαγὴς αὐτῆς ἡγεμονίδας αὐτῆς ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ περιαρδομένη ἐστὶ κόρη, πτὴν ὁποῖαν εἰς τῶν κωδικῶν τοῦ Τουρκομένου ἔπους ὀνομάζει ἀδελφὴν τοῦ προμνημονευθέντος ἀρχοντος τοῦ Ἀμυρίου Μιραήλ. Ἡμέραν πινὰ ὁ Σατζίδ ἰδὼν σκυθρωπάζοντα τὸν θεῖον αὐτοῦ ἡρώτησε περὶ τοῦ αἰτίου τῆς μελαγχολίας· ὁ Ἀβδουλ-σαλάμ τῷ ἀπεκρίθη· Ἐν ταύτῃ τῇ ὁδῷ ἐσπερήθη τῆς καρδίας μου· ἡ ὁδὸς αὕτη, ὡς βλέπετε, ἄγει εἰς φρούριον τι, ἐνθα βασιλεύει ὁ καλούμενος Σεραβίλ· εἰς τὸ φρούριον τοῦτο ζῇ ἡ Βανὺ Ναρούζ (Κυρία Νεόχροнос) θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος τούτου· παύτης ἡ εἰκὼν οὐδέποτε θά ἐξέλκεσθῃ τῆς μνήμης μου. — Μεῖνε ἐδῶ καὶ κρύφθητι μέχρις οὗ ἐπιστρέψω, εἶπεν ἀμέσως ὁ Σατζίδ.

Ἑλληνικά περιβληθεὶς ἐνδύματ' αὐτοῦ καὶ εἰς χριστιανὸν καλόγηρον μεταμρφωθείς ὁ Βαθάλ ἐλάβε τὴν πρὸς τὸ φρούριον ἀγούσαν ὁδὸν· ἀναβάς εἰς τὴν κορυφὴν λόφου διέκρινε τὸ φρούριον, τοῦ ὁποῖου αἱ ἐπάλξεις προσήγγιζον εἰς τὸν οὐρανόν· πρὸ τοῦ κάστρου ἐφηνπλοῦτο ὠραῖος λευκὸν, ἐν ᾧ κατεσκήνου στρατὸς 6,000 περίπου ἀνδρῶν. Ἀνὴρ τις Ταγανὸς καλούμενος, τοῦ Σεραβίλ ὁ Βεζίρης, ἐφορούει τὸ κάστρον. Ὁταν εἰς τοῦτο ἐπλησίασεν ὁ Σατζίδ, ὁ Ταγανὸς ἦλθεν εἰς προὔπαντήσιν αὐτοῦ μετὰ τεσσαράκοντα μοναχῶν. Τὸν ἠρώτησάν τις ἦτο; — Εἶμαι ὁ Ἀκακοὺς (Ἀκάκιος) υἱὸς τοῦ καλογήρου Βορᾶ· πολὺ ἐμελέτησα τὰς Γραφὰς καὶ πολλὰς ἐν τῷ βίῳ ὑπέστην κόπας. — Πρόσεχε, μήπως εἰσὶ ὁ Βαθάλ! ἀνέκραξεν ὁ Ταγανὸς. — Πρὸς τίνα με προσμοιάζεις! ἀνεφώνησεν ὁ Σατζίδ, καὶ εὐφώνως ἀπαγγέλλας ρητὰ τινὰ τοῦ Εὐαγγελίου προσεποιήθη τὸν ὀργισμένον καὶ ἐσθρῆθ δια νὰ φύγῃ. Ἀλλ' οἱ μοναχοὶ τὸν ἐκράτησαν κραυγάζοντες· Ἐξ ὅτου ἐκτίσθη ἡ πόλις αὕτη, τοιοῦτος τῆς πίστεως ἀστὴρ δὲν μᾶς ἐπεσκέφθη· διατί νὰ τῷ λαλήσῃς τόσον πικρὰ καὶ θλίψῃς τὴν ἀγαθὴν καρδίαν σου;

Εἰς τὰς ἐπιτιμήσεις ταύτας ὁ Ταγανὸς ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα καὶ ἐζήτησε συγχώρησιν ἀπὸ τοῦ Σατζίδ, ἐν συνουσίᾳ τοῦ ὁποῖου εἰσῆλθον εἰς τὸ κάστρον.

Μέχρι βαθείας νυκτός συνδιελέχθησαν καὶ συνεζήτησαν περὶ πολλῶν· οἱ μοναχοὶ νικηθέντες ὑπὸ τῆς εὐγλωττίας τοῦ Σατζίδ, τὸν ἀπειρατέτησαν ὅπως κατακλιθῶσι. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀναστὰς ἦλθεν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Ταγανοῦ, καὶ ἡσύχως ἀποκόψας τὴν κεφαλὴν του, ἐσφάξεν ὑστερον καὶ τοὺς 40 καλόγηρους. Παρητήρησας ἐν τῇ αὐτῇ κίνησιν ἀνθρώπων, ἠρώτησε καὶ ἐμύθεν ὅτι ἐφθασεν ὁ υἱὸς τοῦ Ταγανοῦ Μιρδαὺς (Μαυριανός;) λεγόμενος. Ἡρώτησεν ἕνα τῶν ὑπηρέτων τοῦ κατόικει ἡ Ναρούζ

Βανού, διότι είχε κατεπείγουσαν ἀγγελίαν νὰ τῇ διαβιβάσῃ. — Ἀλλ' αὐτὴν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ ἰδῇ· εἶπε εἰς ἐμὲ τὸ μῆνυμα, καὶ ἐγὼ τῆς τὸ ἀναγγέλλω, ἀπεκρίθη ὁ ὑπηρετής. — Πλησίασε, τῷ εἶπεν ὁ Σατζίδ. Καὶ ἀρπάσας αὐτὸν ἐπνίξε καὶ ἐξεσφενδόνισεν ἀπὸ τῶν ἐπάλληλων.

Μετὰ τοῦτο εἰσελθὼν εἰς τὸ Κάστρον, εἶδε θρόνον χρυσοπόρφυρον, καὶ ἐπὶ τούτου ἐξηπλώμενην καὶ κοιμημένην τὴν Νάρουζ Βανού. ὠμοίαζε πρὸς τὴν ἐξαστραπτουσαν σελήνην, ὅταν ᾔναι πλήρης. Τὴν ἐξύπνησεν, ἐκείνη δὲ προῤῥάξασα ἠθέλησε νὰ κραυγάζῃ· ὁ Σατζίδ τῇ εἶπε· — εἶμαι ὁ Βαθάλ, καὶ μὴ φωνάζῃς, διότι διαμελίζω τὸ σῶμά σου. ἤρχισε νὰ τρέμῃ ἡ κόρη, αὐτὸς δὲ δέσας καὶ θεὸς φίμωτρον εἰς τὸ στόμα αὐτῆς τὴν κατεβίβασεν ἀπὸ τοῦ τείχους· ἐκεῖ εὐρὼν ἵππον ἔταιμον ἐπλήθησεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οὕτω περὶ τὸν ὄρθρον ἐφθασεν εἰς τὸ μέρος ἐνθα τὸν περιέμενεν ὁ Ἀβδούλ σαλάμ. Οὗτος ἰδὼν τὴν κόρην ἐχάρη μεγάλως, καὶ ἐπεσεν εἰς τὰ γόνατα τοῦ Σατζίδ. Ἐκτοτε τὸ πρὸς τὸν ἀνεψιὸν μῖσος τοῦ θεοῦ ἠφανίσθη, καὶ ὁ Ἀβδούλ σαλάμ ἐγένετο δούλος πιστότατος τοῦ Βαθάλ.

Ἐν Παρίσιος.

Κ. ΣΙΘΛΕ.

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Ραγκαδά.]

Συνήματα ἰδί σελ. 291.

ΙΣΤ'

Ἐξοδος εἰς Παρίσια.

Ἀπειχομεν πολὺ ἀκόμη ἀπὸ τὰ Παρίσια. Ἐκινήσαμεν ὅμως, καὶ διετρέχομεν ὁδοὺς χιονοσκεπεῖς, περιπατοῦντες ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἑσπέρας, καὶ ἔχοντες κατὰ πρόσωπον τὸν ψυχρὸν βορρᾶν.

Πόσον θλιβεραὶ ἦσαν αἱ μακραι αὗται ἡμέραι τῆς ὁδοπορίας! Ὁ Βιτάλης ἐπροπορεύετο, ἐγὼ ἠκολούθουν, καὶ ὁ Κάπης ἐβαίνειν ἐπὶ τὰ βήματα μου.

Οὕτως ἐβαδίζομεν κατὰ σειρὰν, λέξιν μὴ προφέροντες ἐπὶ ὥρας ὅλας, κυανοῦν ἔχοντες τὸ πρόσωπον ἐκ τοῦ ἀνέμου, ὑγροὺς ἔχοντες τοὺς πόδας καὶ γυμνὸν τὸν στόμαχον· καὶ ὅπου διηρχόμεθα, ἴσταντο οἱ ἄνθρωποι καθ' ὁδὸν καὶ μᾶς ἐβλεπον.

Βεβαίως παράδοξοι ἰδέαι τοῖς ἤρχοντο κατὰ νοῦν. Πού ὁ μέγας οὗτος γέρων ἔφερεν ἄρ' ἔτι τοῦτο τὸ παιδίον καὶ τοῦτον τὸν σκύλον;

Ἡ σιωπὴ πολὺ μ' ἐθλίβεν· εἶχον ἀνάγκην ὁμιλίας, διασκεδάσεως τοῦ νοός μου· ἀλλ' ὁ Βιτάλης, ὅταν τῷ ἀπνύθουν τὸν λόγον, μοὶ ἀπάντηα βραχύτατα πάντοτε, καὶ χωρὶς νὰ μεταστρέψῃ τὴν κεφαλὴν.

1. Die Fahrten des Sajjid Bathal. τόμ. I, σελ. 85.

Εὐτυχῶς ὁ Κάπης ἦτον κοινωνικώτερος, καὶ πολλάκις, βαδίζων, ἠσθάνομην εἰς τὴν χεῖρά μου τὴν ἐπαρὴν γλώσσης ὑγρᾶς καὶ θερμῆς, τῆς γλώσσης τοῦ Κάπης, ὅστις μ' ἔλχγε θέλων νὰ μ' εἰπῇ.

— Ἡξεύρεις, ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ ὁ Κάπης, ἐγὼ ὁ φίλος σου.

Καὶ τότε τὸν ἐθώπευον ἐλαφρῶς, χωρὶς νὰ σταθῶ.

Ἐφαίνετο δ' ἐπίσης εὐτυχὴς διὰ τὴν ἐνδειξὴν ταύτην τῆς ἀγάπης μου, ὅσον ἐγὼ διὰ τὴν ἐδίκην του. Ἐνοοῦμεν ἀλλήλους καὶ ἀντηγαπόμεθα.

Δι' ἐμὲ ἦτον ὁ Κάπης στήριγμα, καὶ δὲν ἀμφισβάλω ὅτι στήριγμα τῷ ἦμην καὶ ἐγὼ. Ἡ καρδιά κυνὸς δὲν εἶναι ἡττον εὐαίσθητος τῆς καρδίας παιδίου.

Αἱ θωπεῖαι δ' αὗται τοσοῦτον παρηγόρουν τὸν Κάπην, ὥστε νομίζω ὅτι δι' αὐτὰς ἐνίοτε ἐλησμονεῖ τὸν θάνατον τῶν συντρόφων του. Ἡ δύναμις τῆς ἔξεως ὑπερίσχυε, καὶ διὰ μιᾶς ἴστατο τότε εἰς τὴν ὁδὸν, περιμένων νὰ ἔλθῃ ὁ λόγος του, ὡς ὅτε ἦτον ὁ δεκανεὺς του, καὶ καθῆκον εἶχε νὰ τὸν ἐπιθεωρῇ. Ἀλλὰ τοῦτο διήρκει δευτερόλεπτα μόνον, καὶ ἐπειτα ἡ μνήμη του ἀφυπνίζετο, ἀνεπόλει διατί ὁ λόγος δὲν ἤρχετο, καὶ προτρέχων ἠτένιζε τὸν Βιτάλην ὡς ἐπικαλούμενος τὴν μαρτυρίαν του ὅτι αὐτὸς δὲν ἔπταιεν. Ἄν ἡ Δόλση, ἂν ὁ Ζερβίνος δὲν ἤρχοντο, ὁ λόγος ἦτον ὅτι δὲν ἐμελλον ποτὲ πλέον νὰ ἔλθωσιν. Ἐλεγε δὲ τοῦτο δι' ὀφθαλμῶν τοσοῦτον ἐκφραστικῶν, ὀμιλούντων καὶ νοημάτων, ὥστε συνεστέλλετο ἐκ θλίψεως ἡ καρδιά μας.

Τοῦτο δὲν συνετέλει πολὺ εἰς τὸ νὰ φαιδρύνῃ τὴν ὁδοπορίαν μας, καὶ ὅμως ἀνάγκην διασκεδάσεως εἶχομεν πολλήν, ἐγὼ μάλιστα.

Πανταχοῦ ἐπὶ τῶν πεδίων ἡπλοῦτο λευκὸν σάβανον χιόνος. Ὁ ἥλιος δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ ἡμέρα ἦτον κιτρινωπὴ καὶ ὠχρά. Εἰς τοὺς ἀγροὺς οὐδεμίαν κίνησιν, οἱ χωρικοὶ οὐδαμοῦ εἰργάζοντο· οὔτε χρεμετισμοὶ ἵππων ἠκούοντο οὔτε βοῶν μυκηθμοὶ, ἀλλὰ μόνον κρωγμοὶ κοράκων, οὔτινες εἰς τοὺς γυμνοὺς κλάδους καθήμενοι, ἐφώναζον ὅτι πεινῶσι, καὶ δὲν εὕρισκον πού νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν γῆν πρὸς ζήτησιν τινῶν σκωλήκων. Εἰς τὰ χωρία οὐδεμίαν οἰκίαν ἠνοίγετο, ἀλλὰ παντοῦ ἐρημία, παντοῦ σιωπὴ. Τὸ ψυχρὸς εἶναι δριμύ, καὶ ὅλοι κἀθύνται παρὰ τὴν ἐστίαν, ἢ ἐργάζονται εἰς τοὺς κεκλεισμένους σταύλους ἢ ἀχυρῶνας.

Ἡμεῖς δ' εἰς τὰς τραχείας ἢ τὰς ὀλισθηρὰς ὁδοὺς χωροῦμεν κατ' εὐθείαν, χωρὶς ποτὲ νὰ ἰστάμεθα, καὶ χωρὶς ἄλλης ἀναπαύσεως πλὴν τοῦ νυκτερινοῦ ὕπνου εἰς ἱπποστάσιον ἢ εἰς μάνδραν, καὶ ἔχοντες τεμάχιον μόνον ἄρτου, καὶ αὐτὸ λεπτότατον φεῦ! διὰ τὴν ἐσπερινήν μας ἐστίαν, ἥτις συγχρόνως εἶναι τὸ γεῦμά μας καὶ τὸ δεῖπνόν μας. Καὶ εὐτυχῆς λογιζόμεθα

ὅταν καταλύωμεν εἰς μάνδραν, διότι τῶν ἀρνίων ἡ θερμὴ μᾶς προφυλάττει ἀπὸ τοῦ ψύχους. Προπέτι δὲ καὶ εἶναι ἡ ὥρα τοῦ χρόνου καθ' ἣν αἱ ἀμνάδες θηλάζουσι τὰ ἀρνία τῶν, καὶ οἱ ποιμένες μοὶ ἐπιτρέπουσιν ἐνίοτε νὰ βυζάνωμιαν προβατίναν, ἂν ἔχῃ γάλα πολὺ. Δὲν λέγομεν ὅτι ἀποθνήσκωμεν τῆς πείνης σχεδόν, ἀλλ' ὁ Βιτάλης μετὰ τῶν συνήθων τοῦ ἐπιτηδεῖων ὑπαινιγμῶν λέγει ὅτι ἀδ' μικρὸς ἀγάπᾳ πολὺ τὸ γάλα τῆς προβατίνης, διότι ὅτε ἦτον βρέφος συνήθιζε νὰ τὸ πίνῃ, ὥστε τοῦτο τῷ ἐνθυμίζει τὴν πατρίδα του. Ὁ μῦθος οὗτος δὲν ἐπετύγχανε πάντοτε· ἀλλὰ εὐάρεστος ἐσπέρα ἦτον ἐκείνη καθ' ἣν τὸ ζητούμενον κατωρθώτο. Ναί, βεβαίως, πολὺ ἀγαπῶ τῆς προβατίνης τὸ γάλα, καὶ ὅταν τὸ πίνω, τὴν ἐπαυρίον αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν εὐρυστότερον καὶ διαθέσεως καλητέρας.

Εἰς τὰ χιλιόμετρα χιλιόμετρα προσετέθησαν, καὶ εἰς τὰ καταλύματα καταλύματα. Ἐπλησιάζομεν εἰς τὰ Παρίσια. Καὶ ἂν δὲν μ' εἶχον δηλώσει τοῦτο τὰ συχνὰ παρὰ τὴν ὁδὸν τεθεῖμένα ὄρια, θὰ τὸ ἐνόουν ἐκ τῆς δραστηριωτέρας κινήσεως ἥτις διεκρίνετο εἰς τὰς λεωφόρους, καὶ προσέτι ἐκ τοῦ χρώματος τῆς χιόνος ἥτις ἐφαίνετο πολὺ ἀκαθαροτέρα τῆς ἐπὶ τῶν πεδιάδων τῆς Καμπανίας.

Περίεργον δὲ πρᾶγμα, δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον, ὅτι ἡ περίχωρος δὲν μοὶ ἐφάνη ὠραιότερα, οὔτε τὰ χωρία διάφορα ἐκείνων δι' ὧν εἶχομεν διέλθει πρότινων ἡμερῶν. Τοσάκις εἶχον ἀκούσει περὶ τῶν θαυμάτων τῶν Παρισίων, ὥστε ἐνόμιζον ἐν τῇ ἀφελείᾳ μου ὅτι τὰ θαύματα ταῦτα μακρόθεν ἀνηγγέλλοντο διὰ τινῶν φαινομένων ἐκτάκτων. Καὶ δὲν ἤξευρον μὲν κυρίως τί ἔπρεπε νὰ περιμένω, οὐδ' ἐτόλμων νὰ τὸ ἐρωτήσω, οὐχ ἡττον ὅμως περιέμενον θαύματα. Χρυσὰ δένδρα, ὁδοὶ ἔχουσαι ἐκατέρωθεν οἴκους μαρμαροκτίστους, καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ταύτας διαβάται ὅλοι μεταξοστόλιστοι, ὅλα ταῦτα μοὶ ἐφαίνοντο φυσικώτατα.

Ὅσον ὅμως προσοχὴν καὶ ἂν ἐδίδον ἵνα ἰδῶ τὰ χρυσὰ δένδρα, δὲν μοὶ διέφυγεν ὅμως ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὅσοι μᾶς ἀπῆντων δὲν μᾶς ἐκύτταζον πλέον· πιθανῶς διότι εἶχον ἄλλα κατεπείγοντα ἔργα, ἢ διότι ἦσαν συνειθισμένοι εἰς θεάματα ἄλλα, πολὺ θλιβερώτερα τοῦ ἐδικοῦ μας.

Πολὺ ἐνθαρρυντικὸν τοῦτο δὲν ἦτον.

Τί νὰ κάμωμεν εἰς τὰ Παρίσια, καὶ μάλιστα εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν τῆς βαθείας πενίας μας;

Τοῦτο ἠρώτων κατ' ἐμαυτὸν μετ' ἀληθοῦς ἀγωνίας, καὶ ἡ ἐρώτησις αὕτη ἀπησχόλει τὸ πνεῦμά μου κατὰ τὰς μακρὰς ἐκείνας πορείας.

Βεβήμουν νὰ ἐρωτήσω τὸν Βιτάλην, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων, διότι διετέλει λίαν κατηφὴς, καὶ βραχυλόγος εἰς τὰς συνδιαλέξεις του.

Μίαν ἡμέραν τέλος κατεδέχθη νὰ καθήσῃ πλη-

σίον μου, καὶ ὡς μὲ ἠτένισεν, ἠσθάνομην ὅτι ἐμελλον νὰ μάθω ὅ,τι πρὸ τόσου καιροῦ ἐπεθύμουν νὰ γνωρίζω.

Ἦτον πρωῒα, καὶ εἶχομεν κοιμηθῇ εἰς ἀγροκῆπιον ὀλίγον ἀπέχον μεγάλου χωρίου. Κατὰ δὲ τὰς κυνάς ἐπιγεγραμμένας πλάκας τῆς ὁδοῦ, ὠνομάζετο τὸ χωρίον τοῦτο Βουασσὺ Σαιν Δεζέρ. Εἶχομεν ἀναχωρήσει ἐνὼρίς, ὅ,τι ἐξημέρωνε, καὶ διαβάντες ὑπὸ τὸν τοῖχον μεγάλου περιβόλου, καὶ ἐπειτα δι' ὄλου, κατὰ μῆκος, τοῦ ῥηθέντος χωρίου, εἶχομεν ἀπὸ τὸ χεῖλος κατηφόρου ἰδεῖ ἐνώπιον ἡμῶν μέγα νέφος ἀτμῶν μελανῶν, αἰωρούμενον ὑπὲρ ἀπέραντον πόλιν, ἥς μόνον ὑψηλὰ τινα μνημεῖα διεκρίνοντο.

Βτεῖνον· καλῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσπαθῶν ν' ἀναγνωρίσω τί ἦτον ὁ λαβύρινθος ἐκείνος τῶν ὁροφῶν, τῶν κωδωνοστασίων, τῶν πύργων, τῶν συγχωμένων εἰς ὀμίχλην καὶ εἰς καπνόν, ὅτε, βραδύνας τὸ βῆμα ὁ Βιτάλης, ἦλθε καὶ ἐστάθη πλησίον μου.

— Ἰδοὺ λοιπόν, μεταβάλλεται ὁ βίος ἡμῶν, εἶπεν, ὡς ἐξακολουθῶν συνομιλίαν πρὸ πολλοῦ ἀρχίσασιν. Μετὰ τέσσαρας ὥρας θὰ εἴμεθα εἰς τὰ Παρίσια.

— Ἀ! τὰ Παρίσια εἶναι αὐτὰ ἐκεῖ;

— Ἀναμφιβόλως.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Βιτάλης μοὶ ἔλεγεν ὅτι ἦσαν τὰ Παρίσια πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν, ἀκτὶς διέσχισε στιγμιαίως τὰ σύννεφα, καὶ εἶδον, ταχεῖαν ὡς ἀστραπὴν, χρυσὴν λάμψιν ἐμπρὸς μου.

Ἦδη προφανὲς ἦτον ὅτι δὲν εἶχον ἀπατηθῇ, καὶ ὅτι θὰ εὕρισκον τὰ χρυσὰ δένδρα.

Ὁ Βιτάλης δ' ἐξηκολούθησεν.

— Εἰς τὰ Παρίσια θὰ χωρισθῶμεν.

Ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐγένε περὶ μου νύξ, καὶ δὲν ἐβλεπον πλέον τὰ χρυσὰ δένδρα.

Ἐστρεψα δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Βιτάλην, καὶ ἐκείνος ἐπίσης μ' ἐκύτταξε, καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου μου, τὰ τρέμοντα χεῖλη μου, τῷ ἐδήγησαν τί διέτρεχεν ἐντός μου.

— Εἰσαι ἀνήσυχος, εἶπε, καὶ λυπεῖσαι, νομίζω.

— Νὰ χωρισθῶμεν! εἶπον τέλος, ὅταν παρῇληθεν ἡ πρώτη στιγμὴ τῆς ἐκπλήξεως.

— Δυστυχὲς παιδίον!

Ἡ λέξις αὕτη, καὶ πρὸ πάντων ὁ τόνος καθ' ὃν τὴν ἐπρόφερε, μοὶ ἔφερε τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Πρὸ τοσοῦτου χρόνου δὲν εἶχον ἀκούσει ἓνα λόγον συμπαθῆ.

— Ἀ! εἰσθε ἀγαθός, τῷ εἶπον.

— Σὺ εἰσαι ἀγαθός, καλὸν παιδίον, καλὴ, πολὺ καλὴ καρδιά. Βλέπεις, ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν στιγμαὶ καθ' ἃς ἐρχεται ἡ διάθεσις τοῦ ν' ἀναγνωρίζωμεν αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ τοῦ νὰ συγκινώμεθα. Ὅταν τὰ πάντα προχωρῶσι καλῶς, πορευόμεθα τὴν ὁδὸν μας, χωρὶς νὰ συλλογίζωμεθα τοὺς συνοδοιπόρους μας· ἀλλ' ὅταν κακῶς προχωρῶσι τὰ πάντα, ὅταν αἰσθανώμεθα

ὅτι ἐπλανήθημεν εἰς δρόμον κακόν, καὶ πρὸ πάντων ὅταν εἴμεθα γέροντες, δηλαδὴ ἀνευ πεποιθήσεως εἰς τὴν ἐπαύριον, ποτε ἔχομεν ἀνάγκη νὰ στηριζώμεθα εἰς τοὺς περιστοιχίζοντάς ἡμᾶς, τότε εἴμεθα εὐτυχεῖς· εὐρίσκοντες αὐτοὺς πλησίον μας. Ἐγὼ νὰ λαμβάνω σὲ ὡς στήριγμα, τοῦτο σοὶ φαίνεται παράδοξον· δὲν εἶναι ἀληθές; Καὶ ὅμως οὕτως ἐστί. Καὶ αὐτὸ ἤδη τοῦτο, ὅτι ἔχεις δεδαγμένους τοὺς ὀφθαλμούς σου· μὲ ἀκούεις, καὶ αὐτὸ μὲ ἀνακουφίζει. Διότι καὶ ἐγὼ, φίλατον Περικλῆν, καὶ ἐγὼ ἔχω θυπνῆν.

Μόνον εἰς μετὰ ταῦτα χρόνους, ὅτε εἶχον καὶ ἐγὼ τίνα ν' ἀγαπῶ, τότε πρῶτον ἠσθάνθηκα καὶ ἐνόησα πόσον ὀρθοὶ ἦσαν οὗτοι οἱ λόγοι.

Τὸ δυστύχημα εἶναι ἐξηκολούθησεν ὁ Βιτάλης, ὅτι ἐρχεται ἡ ἀνάγκη τοῦ χωρισμοῦ ἀκριδῶς καθ' ὃν καιρὸν ἐπιθυμοῦμεν μάλιστα τὴν προσέγγισιν.

— Ἀλλὰ, εἶπον δειλῶς, σκοπὸν δὲν ἔχετε νὰ μ' ἐγκαταλείψετε εἰς τὰ Παρίσια;

— Ὁχι, ἀναμφιβόλως. Δὲν θέλω νὰ σ' ἐγκαταλείψω· ἔσο βέβαιος. Τί θὰ ἐγίνετο εἰς τὰ Παρίσια, ἂν ἔμενες μόνος, καλὸν μου παιδίον; Ἐπειτα καὶ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σ' ἐγκαταλείψω· ἤξευρέ το. Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν δὲν ἠθέλησα νὰ σὲ παραδώσω εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀγαθῆς ἐκείνης κυρίας, ἥτις ἠθέλε νὰ σ' ἀναλάβῃ καὶ νὰ σ' ἀναθρέψῃ ὡς υἱὸν τῆς, ἀνέλαβον ἐγὼ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σ' ἀναθρέψω ὅσον θυγατέρα καλὴν. Δυστυχῶς αἱ περιστάσεις μοὶ εἶναι δυσμενεῖς. Πρὸς τὸ παρὸν οὐδὲν δύναμαι ὑπὲρ σοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον νομίζω νὰ χωρισθῶμεν, ὅχι διὰ πάντοτε, ἀλλὰ διὰ τινὰς μῆνας, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ζήσωμεν ἕκαστος χωρὶς κατὰ τοὺς τελευταίους χειμερινούς μῆνας. Μετ' ὀλίγας ὥρας θὰ εἴμεθα εἰς Παρίσια. Τί θέλεις νὰ κάμωμεν, ὅτε ὁλος ἡμῶν ὁ θίασος εἶναι τώρα ὁ Κάπης μόνος;

Ἀκούσας τ' ὄνομά του, ὁ κύων ἤλθε καὶ ἐστάθη ἐμπρὸς μας, καὶ ἀφ' οὗ ἔφερε τὸν ἐμπρόσθιον πόδα εἰς τὸ αὐτίον τοῦ εἰς στρατιωτικὸν χαιρετισμὸν, τὸν ἔθεσεν ἔπειτα εἰς τὴν καρδίαν του, ὡς ἂν ἠθελε νὰ μᾶς διαβεβαιώσῃ περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του.

Εἰς τὴν θέσιν δ' εἰς ἣν εὐρίσκαμεθα, τοῦτο δὲν ἐπράυνε τὴν συγκίνησιν ἡμῶν.

Ὁ Βιτάλης ἐστάθη μίαν στιγμὴν, καὶ τὸν ἐθώπουν εἰς τὴν κεφαλὴν.

— Καὶ σὺ, εἶπεν, εἰσαὶ καὶ σὺ καλὸν ζῶον. Ἀλλὰ φεῦ! διὰ τῆς ἀγαθότητος μόνῃς εἰς τὸν κόσμον δὲν ζῶμεν. Χρειάζεται αὐτὴ διὰ τὴν εὐτυχίαν ἐκείνων, οἵτινες μᾶς περιστοιχίζουσιν· ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ἄλλο τι, καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἔχομεν. Τί νὰ κάμωμεν θέλεις, ὅταν μᾶς μένει μόνος ὁ Κάπης; Ἐννοεῖς, δὲν εἶναι ἀληθές; ὅτι τώρα πλέον δὲν δύναμεθα νὰ δίδωμεν παραστάσεις.

— Ἀναμφιβόλως. Τὰ παιδιάρια τῶν τριδῶν θὰ μᾶς περιέπαιζον, θὰ μᾶς ἐρόντων σάπια λερόνια, καὶ οὔτε τσεσαράκοντα ὀβολῶν εἰσπραξὶν δὲν θὰ εἴχομεν καθ' ἡμέραν. Θέλεις νὰ μᾶς τρέψωσι καὶ τοὺς τρεῖς τσεσαράκοντα ὀβολοὶ, οἵτινες τὰς ἡμέρας βροχῆς, χιόνος καὶ μεγάλου ψύχους θὰ ἔλειπον καὶ αὐτοῖς; — Καὶ ἡ ἄρπα μου;

— Ἀν εἶχον δύο παιδιά ὡς σὲ, ἴσως ἦτον δυνατόν ἀκόμη· ἀλλ' εἰς γέροντάς εἰμαι ἐγὼ, καὶ ἐν παιδίῳ τῆς ἡλικίας σου, κακὴ ὑπόθεσις! Δὲν εἶμαι ἀκόμη ἀρκετὰ γέρον. Ἀν ἦμην πλέον ἀδύνατος, ἢ ἂν ἦμην τυφλός, ἀλλὰ δυστυχῶς εἶμαι ὅ,τι εἶμαι, δηλαδὴ οὐχὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν ὥστε νὰ διεγείρω τὸν οἶκτον, εἰς τὰ Παρίσια δὲ, ὅπως ἐλκυσθῇ τις τὴν συμπάθειαν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες βιάζονται πάντοτε καὶ σπεύδουσιν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν, πρέπει νὰ εἶναι εἰς κατάστασιν ἐλευνοτάτην. Προσέτι πρέπει νὰ μὴ ἐντρέπηται νὰ ἐπικαλῇται τὴν δημοσίαν ἐλεημοσύνην, καὶ τοῦτο μοὶ εἶναι ἀδύνατον. Πρέπει νὰ εὐρωμεν ἄλλο τίποτε. Ἰδοὺ λοιπὸν τί ἐσκέφην καὶ τί ἀπεφάσισα. Μετὰ τοῦ τέλους τοῦ χειμῶνος θὰ σὲ δώσω εἰς ἕνα παδρόν, ἕνα κύριον, ὅστις θὰ σὲ κατατάξῃ μὲ ἄλλα παιδιά, νὰ παίζῃς ἄρπαν.

Ὅταν ἐγὼ ἀνέφερα τὴν ἄρπαν μου, δὲν ἐσυλλογίζομην τοιαύτην λύσιν.

Ὁ Βιτάλης ὅμως δὲν μοὶ ἀφῆκε τὸν καιρὸν νὰ τὸν διακόψω.

— Τὸ κατ' ἐμὲ, εἶπεν ἐξακολουθῶν, θὰ δώσω μαθήματα ἄρπης, πίνας καὶ βιολίου εἰς τοὺς ἰταλόπαιδας τῶν δρόμων τῶν Παρισίων. Εἶμαι γνωστὸς εἰς τὰ Παρίσια, διότι πολλάκις ἦμην ἐδῶ, καὶ ἀπὸ ἐδῶ εἶχον ἀναχωρήσει ὅτε ἦλθον εἰς τὸ χωρίον σου. Μοὶ ἀρκεῖ νὰ ζητήσω μαθήματα, καὶ ἡμπορῶ νὰ ἔχω περισσότερα ἀφ' ὅ,τι προφθάνω νὰ δίδω. Ὁ δὲ ζήσωμεν, ἀλλ' ὁ καθεὶς κατ' ἰδίαν. Ἐν ᾧ δὲ δίδω μαθήματα, ὁ ἀσχοληθῶ καὶ εἰς τὸ νὰ διδάξω δύο κυνάρια εἰς ἀντικατάστασιν τῆς Δόλφης καὶ τοῦ Ζερβίνου. Ὁ δὲ ταχύνω τὴν ἀνατροφὴν τῶν, καὶ τὴν ἀνοίξιν θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ κινήσωμεν πάλιν ὁμοῦ. Περικλῆς μου, καὶ τότε πλέον δὲν θὰ χωρισθῶμεν ποτὲ, διότι ἡ τύχη δὲν εἶναι πάντοτε δυσμενὴς πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν γενναιοῦτά νὰ παλαίωσι. Γενναιοῦτά σοι ζητῶ τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ καρτερίαν προσέτι. Βραδύτερον θὰ βελτιωθῇ ἡ κατάστασις. Μίαν μόνον κακὴν στιγμὴν ἔχομεν νὰ ὑπομεινώμεν. Τὴν ἀνοίξιν θὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἐλευθέραν μᾶς διαίταν. Ὁ δὲ σὲ φέρω εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἰδοὺ μεγάλους πόδας, καὶ τὸ πνεῦμά σου ἀναπύσσειται. Ὁ δὲ σοὶ διδάξω πολλά, καὶ θὰ σὲ καταστήσω ἀνθρώπον ἀληθῶς. Τοῦτο τὸ ὑπεσχέθην εἰς τὴν κυρίαν Μίλλιαν, καὶ θὰ τὸ ἐκτελέσω. Ἡ Ἀγγλὶα πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ὁδοποιῶν τοῦ

τῶν ἡρχιστῶν ἀνὰ τοὺς διδασκῶν. Ἰταλικά, γαλλικά, εἰσὶν ἤδη γνώσεις ὅχι εὐκαταφρόνηται διὰ παιδίον τῆς ἡλικίας σου. Ἐντὸς ὅτι καὶ τὸ σῶμά σου ἐγίνεν ἡδὴ εὐρωστον. Ὁ δὲ ἰδὼς τὸν φίλατον Περικλῆν, θὰ ἰδῇς καὶ ἡ ἀπελπισίαν σου.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἡτὸν ἴσως τὸ προσφρόνιστον διὰ τὴν παρούσαν ἡμῶν κατάστασιν καὶ ὅταν τὸ συλλογίζομαι σήμερον, ἀναγνωρίζω ὅτι ὁ κύριός μου ἐπραξε τὸ ὅ,τι ἦτον δυνατόν ὅπως ἐξέλθωμεν ἐκ τῆς δεινῆς ἡμῶν θέσεως. Ἀλλ' αἱ ιδέαι αὐτοῦ φέρεται ὅτι σκέψιν διαφέρουσιν ἐκείνων; αἵτινες φύονται ἐκ τῆς πρώτης ὁρμῆς.

Εἰς ὅ,τι μοὶ ἔλεγε δύο πράγματα ἐβλεπόν.

Τὸν χωρισμὸν ἡμῶν.

Τὸν παδρόν.

Κατὰ τὰς ἐκδρομὰς ἡμῶν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία εἶχον πολλάκις ἀπαντήσῃ τοιούτους παδρόνας ἢ κυρίους, οἵτινες συναγοῦσι παιδιά ὅθεν δήποτε, καὶ τὰ διοικοῦσι διὰ τῆς ράβδου.

Οὗτοι δὲν ὁμοιάζον ποτὶς τὸν Βιτάλην, ἀλλ' ἦσαν τραχεῖς, ἀδικοί, ἀπαιτητικοί, μέθυσοι, πάντοτε διὰ στόματος ἔχοντες τὴν ὕβριν καὶ τὴν βλασφημίαν, καὶ πάντοτε ὑψωμένην τὴν χεῖρα.

Ἡ τύχη πιθανόν ἦτον νὰ με παραδώσῃ εἰς ἕνα τῶν φοβερῶν τούτων πατρῶν.

Καὶ καλὸν ἀκόμη ἂν ἡ τύχη μοὶ ἐδίδε, καὶ τοῦτο θὰ ἦτον μεταβολή.

Μετὰ τὴν τροφὴν μου ὁ Βιτάλης.

Μετὰ τὸν Βιτάλην ἄλλος.

Πάντοτε τοιαύτη τύχη θὰ μοὶ ἐπεκρέματο;

Δὲν θὰ εὐρίσκον ποτὲ κανένα, ὃν ν' ἀγαπῶ δι' ἀρκῶς;

Βαθυμὴδὸν εἶχον καταντήσῃ νὰ προσηλωθῶ εἰς τὸν Βιτάλην ὡς εἰς πατέρα.

Πάντοτε ἀνευ οἰκογενείας;

Πάντοτε μόνος εἰς τὸν κόσμον!

Πάντοτε πλάνης ἐπὶ τῆς εὐρείας γῆς, χωρὶς σταθερᾶς διαμονῆς οὐδαμοῦ!

Πολλά θὰ εἶχον ν' ἀπαντήσω, καὶ οἱ λόγοι μοὶ ἀνέβηρον ἐκ τῆς καρδίας εἰς τὰ χεῖλη, ἀλλὰ τοὺς κατέστειλα.

Ὁ κύριός μου μοὶ εἶχε ζητήσει θάρρος καὶ καρτερίαν. Ἦθελον νὰ τῷ ὑπακούσω, καὶ νὰ μὴ ἀυξήσω τὴν λύπην μου.

Ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτον πλέον πλησίον μου, καὶ ὡς ἂν ἐφοβείτο νὰ ἀκούσῃ ὅ,τι προέβλεπεν ὅτι θὰ τῷ ἀποκριθῶ, εἶχε πάλιν παραπορευθῇ, καὶ ἐπεριπάτει βήματά τινα ἐμπρὸς μου.

Ἐγὼ δὲ τὸν ἠκολούθουν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐρῆσάμεν εἰς ποταμὸν, ὃν διέβην ἐπὶ γέφυρας λασιπῶδους ὁποῖαν δὲν εἶχον ἀκόμη ἰδεῖ.

Ἡ χεῖρ, μέλαινα ὡς σκόνη ἀνθρώπων, ἐξέτεινεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπιφάνειαν κινήτην, εἰς ἣν οἱ πόδες μᾶς ἔχωνοντο μέχρι τῶν ἀσπραγάλων.

Ἦσαν δὲ τῆς γεφυρας ταύτης ὑπῆρχε χωρίον, ἔχον σενὰς τὰς ὁδοὺς, καὶ μετὰ τὸ χωρίον τοῦτο

ἡρχίζετο πάλιν ἡ ἐξοχή, ἀλλ' ὅχι πλέον ἐξοχὴ πλήρης ὡς μέχρι τοῦδε, πενιχρὴν οἰκίαν.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ διεσταυροῦντο ἀδιακόπως ἡ ἡκολούθουν ἀλλήλας αἱ ἀμαξίαι. Ἐπλησίασαν δ' ἐγὼ τὸν Βιτάλην, καὶ ἐπεσιπάτων εἰς τὴν δεξιάν σου ἐν ᾧ ὁ Κάπης μᾶς ἠκολούθει τὴν μὴ

τὴν εἰς τὰς πτέρνας μας.

Μετ' οὗ πολὺ δὲν ἤμεθα πλέον εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἀλλ' ἐν τῇ ὁδοῦ τῆς τῆς πύρας δὲν ἐφαίνετο.

Ἐκαστέρωθεν, καὶ ὅσον μακρὰν ἐβλέπομεν, παρῆσαν τὸ εἰς τὰς ὁδοὺς μᾶς οἰκίαι πτωχῶν, ὀρυπαρῶν, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον ὀρυπαρῶν τοῦ Βορδῶ, τῆς Τολώσης καὶ τῆς Λυώνος.

Τὴν χεῖρα εἶχον σφύρουσαι εἰς διάφορα μέρη, καὶ εἰς τοὺς μαύρους τούτους σφύρους εἶχον ῥίψῃ σπᾶκτὴν, ὁσπρὶς σάπια, παντὸς εἶδους ἀκαθαρσίας. Τὸν ἀέρα ἐπλήρουν ἀναθυμιάσεις δυσώδεις, καὶ τὰ παιδιά, ὅσα ἐβλεπόν, παίζοντα ἐμπρὸς τῶν θυρῶν, εἶχον τὴν ὄψιν ὡς ἄνθρωποι.

Συνεχῶς δὲ διήρχοντο βαρεῖαι ἀμαξίαι, καὶ τὰς διεφύγον τὰ παιδιά μετὰ πολλῆς δεξιότητος, καὶ χωρὶς νὰ φαίνωνται ἀνησυχῶντα ποσῶς δι' αὐτάς.

Ποῦ εἴμεθα λοιπὸν; ἠρώτησα τὸν Βιτάλην.

Εἰς τὰ Παρίσια, φίλατε.

Εἰς τὰ Παρίσια;

Ἦτον δυνατόν; Τὰ Παρίσια ἦσαν ταῦτα;

Ποῦ λοιπὸν ἦσαν αἱ μαρμαρίναι οἰκίαι μου;

Ποῦ ἦσαν λοιπὸν οἱ μεταξοστόλιστοι παρδίται μου;

Πόσον ἄσχημος, πόσον πενιχρὰ ἡ ἀλήθεια!

Ταῦτα λοιπὸν τὰ Παρίσια ἐκείνα, ἀ μετὰ ποσούτου πόθου ἠθελον νὰ ἴδω!

Ἐκεῖ θὰ ἔμενον διὰ τοῦ ἐπιλοίτου χειμῶνος, χωρισθεὶς τοῦ Βιτάλη. καὶ τοῦ Κάπης.

Ἐπὶ τῇ ὁδοῦ τῆς τῆς πύρας δὲν ἐφαίνετο.

ΟΙ ΝΕΟΦΟΡΟΙ

Reporters ὀνομάζονται παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς (τὴν δὲ λέξιν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ παρέλαβον καὶ οἱ Γάλλοι) οἱ ὅπως ἡμεῖς σήμερον λέγομεν κατὰ τὸν νεολογούμενον, τεολόγοι, ἦτοι συλλογεῖς εἰδήσεων καὶ νέων. Οἱ τεολόγοι οὗτοι ἀποκαλοῦνται καὶ δεκάλεπτοι συντάκται (penny-a-liners), διότι λαμβάνουν μίαν πένναν ἢ τοὶ δύο γαλλικὰ σολδιά δι' ἕκαστον στίχον τῶν εἰδήσεων τῶν, εἰνε ὑπάλληλοι τῶν ἐφημερίδων, δημοτικῶτατοι ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ διὰ τρέχοντι καθ' ἕκαστην τὴν ἡμέραν, ὁρῶντες συμβάματα παντὸς εἶδους, πυρκαϊὰς καὶ ἐγκλήματα. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἐφημεριογράφων, εἰς οὗς οἱ πόδες εἶνε μαλλὸν ἀπαραίτητοί τοῦ ὕψους, ἀπησχόλησε διὰ μακροῦ χρόνου τὴν εὐφυίαν τῶν σατυρικῶν συγγραφέων, ἐπέχον ἐν τῷ ἀγγλικῷ θεάτρῳ τὴν αὐτὴν περίπου θέσιν καὶ οἱ παράσιτοι ἐν τῷ ἀρχαίῳ. Παρεστάθησαν π. χ. οἱ ἀγγελιαφόροι οὗτοι ὡς ἀναγγέλλοντες σήμερον ἀνθρώπων

τινά τεθνεώτα, διὰ τὰ εὐρώσι πῶς νὰ δειπνήσωσι, καὶ αὐρίον ἀνεγείροντες ἐκ νεκρῶν αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον, διὰ τὰ κερδήσωσι τὸ γεῦμα τῶν, ἐτοιμασίαν ἰδῶσι τὸ ἥμισυ τοῦ Λονδίνου κατὰποντιζόμενον ὑπὸ σεισμοῦ, διὰ τὰ διηγηθῶσιν ἀκολούθως τὴν καταστροφὴν εἰς τὸ περισωθῆσθαι ἕτερον ἥμισυ. καὶ ἀνεστῇ πρὸς τὸν ἰδὼν ποίαν εἰκόνα τοῦ ἀγγελιαφόρου τούτου ὑποτυποῖ εἰς ἡμᾶς εἰς τῶν συγγραφέων τούτων. Μόλις ἐμπυρπολήθη οἰκία τις, μόλις διεπράχθη τις φόνος, μόλις κατεπατήθη καὶ συνεθραύσθη παιδίον τι, καὶ παρῆνεν ἐν μέσῳ τοῦ συρρέουσιν τὸς πλήθους διακρίνεται ἀνθρώπος τις, ὅστις ἀποτεινόμενος ἐρωτᾷ ἐπ' ἐρωτήσεων πρέχων ἀπὸ πούτου εἰς ἐκείνους, ἀνέρευνά τας ἐλαχίστας λεπτομερείας τοῦ συμβεβηκότος, λαμβάνει σημειώσεις προχείρους, καὶ ὅστις, ἐάν τὸ πλήθος εἴνε πυκνὸν ἢ ἀπωθητὰ ὑπὸ τῶν ὄχλων, ἀνθίσταται καὶ ἐμμένει σταθερὸς εἰς τὴν θέσιν του, ἢ παρείσχυνται ἐκ παντὸς τρόπου, ἐπικαλούμενος τὸν τίτλον του, καὶ ἐπαναλαμβάνων ὅτι εἶνε «Κύριος τοῦ τύπου (a gentleman of the press)». Ἐκ τοῦ πολυαριθμοῦ προσωπικοῦ, ὅπερ συντελεῖ πλείοτερον ἢ ὀλιγώτερον εἰς τὴν σύνταξιν ἐφημερίδος, οἱ δεκάλεπτοι συντάκται εἶνε οἱ ὑπὲρ πάντας γνωστότεροι εἰς τὸ ἀγγλικὸν δημόσιον. Εἶνε δὲ πάντοτε καὶ πανταχοῦ παρόντες, εἰς τὰ γραφεῖα τῶν ξενοδοχείων, ὅπου καταλόγουσιν ἐπίσημοι ξένοι, εἰς τὰς θύρας τῶν ἐπισήμων ἀσθενῶν, εἰς ὅλας τὰς συναθροίσεις, εἰς τοὺς παντοῦς εἰδούς ἀγῶνας, εἰς τὰς ἀλεκτρονομαχίας, κατῶθεν τῶν ἱερωμάτων, ἐφ' ὧν ἐκτελοῦνται αἱ θανατικαὶ ποιναί. Ἐάν, ἐπὶ δημοσίας ἀμάξης, εἰς τόπον διασκεδάσεως, εἰς θέαμα τι παριστάμενον ἐν ὑπαίθρῳ, εἰς ἀπαγχόνισιν, εἰς συνοδίαν βασιλικὴν ἢ ἄλλην, ἀνθρωπὸς τις φαίνεται ὁμιλητικώτερος τῶν ἄλλων, καλῇ μεγαλοφρονότερον, εἶνε προθυμότερος εἰς τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις, εἶνε ἐνήμερος εἰς ὅλα, γνωρίζῃ λεπτομερέστατα τὰς φήμας τῆς ἡμέρας, καὶ εὐρίσκει ἀφορμὴν νὰ γελάῃ δι' ὅτι, δήποτε, ἀρκεῖ νὰ δείξῃ τὸ ἄκρον μόνον χαρτίου ἢ μολυβδοκονδύλου, ἔσο βέβαιος καὶ πείσθητι, ὅτι ὁ ἀνθρώπος οὗτος ἀνήκει εἰς τὸν τύπον.

Γνώμαι καὶ ἀκρίβεις ἡθικαὶ τοῦ δούκως
ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ
[Μετάφρασις Γ. Ζωχιού.]
462.

Ἡ αὐτὴ ὑπερηφάνεια, ἡ κακίζουσα τὰ ἐλαττώματα, ὧν εἴμεθα ἐστερημένοι, ἐξωθεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν καταφρόνησιν τῶν προτερημάτων, ὧν ἀμοιρούμεν.

463.
Πολλάκις μᾶλλον ἐξ ὑπερηφανείας ἢ ἐξ ἀγαθότητος θρηνούμεν τὰς συμφορὰς τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν. Ἐπιδεικνύμεν δὲ πρὸς αὐτοὺς συμπα-

θειαν, ὅπως δεῖξωμεν ὅτι εἴμεθα αὐτῶν κρείττονες.
464.
Ἐπάρχει ἀγαθῶν καὶ κακῶν ὑπερβολή, τὰς αἰσθησεις ἡμῶν ὑπερβαίνουσα.

465.
Πολὺ σπανίως εὐρίσκει τοσαύτην προστασίαν ἡ ἀθωότης, ὅσην τὸ ἐγκλημα.
466.
Ἐξ ὅλων τῶν βλαίων παθῶν τὸ μᾶλλον τὰς γυναικᾶς μὴ ἀσχημίζον εἶναι ὁ ἔρως.

467.
Οὐχὶ τοσοῦτον τὸ λογικόν, ὅσον ἡ ματαιότης, ἐξωθεῖ τὸν ἀνθρώπον εἰς πράξεις τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ ἐναντίας.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ
Ο κ. Α. ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ πρὸς τινὰ τραπεζίτην, ὃν ἐπεσκέπτετο: «Πρὸ ὀλίγου ἐδείπνησα μεθ' ἐνὸς ποιητοῦ. Εἰς τὰ ἐπιδόρπιά μᾶς ἐπρόσφερον ἐν ἐπιγράμματι θανυμᾶσιον». Εὐθὺς ὁ τραπεζίτης προσκαλέσας τὸν μάγειρόν του, τὸν ἐρωτᾷ: «Διὰ τί δὲν μᾶς ἔκαμες καὶ μᾶς ἀκόμη ἐπιγράμματα;

«Ἄμα εἰσελθὼν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ μικρὸς Γεώργιος πρέχει πρὸς τὴν μητέρα του καὶ τῆς λέγει:

— Δὸς μου κ' ἐμένα, μαυρὰ, ἀπ' αὐτό.
— Δὲν ἔχω τίποτε νὰ σοῦ δώσω, παιδί μου.
— Ἄ, ναί! Τώρα ἤκουσα τὴν ἀδελφοῦλάν μου, ὅπου σοῦ ἔλεγεν: εὐχαριστῶ!

ΕΝΤΥΗΩΣΕΙΣ
Σκεπτικὸς τις ἐκ τῶν ἡμετέρων φίλων, οὗ τινος ἡ κεφαλὴ πρὸ πολλοῦ ἀπέδαλε καὶ τὰ ὄνειρα καὶ τὰς τρίχας τῆς, ἔλεγεν: «Ὅσοι μᾶλλον γηράσκει τις, τόσῳ μᾶλλον εὐχισθὴτος ἀποβαίνει πρὸς τὰ κατὰ φαντασίαν δυσυχήματα, τόσῳ μᾶλλον συγκινεῖ αὐτὸν ἡ παράστασις δράματος, ἢ ἡ ἀνάγνωσις μυθιστορίας. . . ἄλλ' ἐξ ἐναντίας τόσον ὀλιγώτερον συγκινεῖ αὐτὸν ἡ πραγματικὴ δυστυχία.

— Λουδοβίκος ὁ ΙΕ', παιδίον ἔτι ὢν, ἐξήρχετο ἡμέραν τινὰ ἐκ τῶν Βερσαλλιῶν μετὰ τοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ. Εἰς τὴν πύλην τῶν ἀνακτόρων εὐρίσκετο καὶ καθαριστὴς τις ὑποδημάτων, ὅστις ἀπεκαλύφθη ἐνώπιον τοῦ νεαροῦ βασιλέως.
— Ὁ παιδαγωγὸς ἀφείλε τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως, ἀπέδωκεν εἰς τὸν πτωχὸν τὸν χαιρετισμόν.
— Πῶς, κύριε; χαιρετᾷτε ἐνὰ ὑπηρετήν;
— ἤρώτησεν ὁ βασιλεὺς.

— Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ παιδαγωγός, προτιμῶ νὰ χαιρετήσω ἐνὰ ὑπηρετήν, παρὰ νὰ εἰπωσιν ὅτι εἰς ὑπηρετῆς ἔχει πλεονέκτηρον εὐγενεῖαν τρόπων ἀπὸ ἐμὲ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ
Εἶνε πολὺ ἐπικινδυνότερον ὁ κακὸς λόγος παρὰ τὸ πρόσκομμα τοῦ ποδός, διότι τῆς μὲν ἀδιακρίτου γλώσσης τὸν τόκον πληρώνει ἡ κεφαλή, διὰ δὲ τὸ πρόσκομμα τιμωρεῖται μόνον ὁ πούς.
* Ἐν πορνομέν, νὰ, συνεννοώμεθα μ' ἐκείνον, οὐ τινος δὲν συμμερίζομεθα τὰ δάκρυα, ἀλλ' οὐδέποτε μ' ἐκείνον, οὐ τινος δὲν ἐννοοῦμεν τὴν γέλωτα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
Ἡ Ἀξιοσημείωτος γάμος ἐτελέσθη ἐσχάτως ἐν Γερμανίᾳ. Παρὰ πάσας τὰς ἐν ταῖς γερμανικαῖς ἀυλαῖς ἐπικρατούσας ἀρχαίας καὶ ἐρριζωμένας παραδόσεις, ἡ ἀρχιδούκισσα τῆς Βυρτεμβέργης Παυλίνα, ἐραστειῶσα σφοδρῶς νέου τινος ἱατροῦ ἐκ Βρεσλαύης, τοῦ δόκτορος Βίλλελμ, ἀπεφάσισε νὰ συζευχθῇ αὐτόν. Μάτην ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἠγωνίσθη πᾶσι δυνάμει νὰ ἀποτρέψῃ τὸν γάμον, ἡ ἀρχιδούκισσα ἔμεινεν ἀμετάπειστος. Τελευταῖον ὁ βασιλεὺς τῆς Βυρτεμβέργης διεκήρυξεν εἰς τὴν ἀρχιδούκισσαν ὅτι, ἵνα δώσῃ τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ εἰς τὸ συνοικεῖσθαι, ἀνάγκη ἦτο νὰ ἀπεκδυθῇ αὐτὴ, πρὶν νυμφευθῇ ἀπλὸν πολίτην, παντὸς ἡγεμονικοῦ τίτλου καὶ πάντων τῶν προνομίων, ἅτινα παρεῖχεν αὐτῇ ἡ ἐν τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ θέσις τῆς. Τὴν θυσίαν ταύτην ἡ ἀρχιδούκισσα ἔστρεψε μετὰ πάσης προθυμίας· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τελευτῇ τοῦ γάμου ἐμφαντικώτατα ἀπέδειξε πόσον ἡ διάνοια αὐτῆς καὶ τὰ αἰσθήματα ἦσαν ἀνώτερα ἀληθῶς πάσης προλήψεως. Εἰς τὴν τυπικὴν ἐρώτησιν τοῦ ἱερέως ἐάν δέχεται ὡς σύζυγον τὸν παρ' αὐτῇ ἱστάμενον ἱατρὸν, ἡ ἀρχιδούκισσα δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν συνήθη μονοσύλλαβον ἀπάντησιν, ἀλλ' ἀπεκρίθη οὕτως: «Ναί, τὸν δέχομαι, καὶ διακηρύττω ὅτι εἰς οὐδὲν λογίζουμαι τὰ ἡγεμονικὰ προνόμια ἀέναντι τῆς μελλούσης εὐτυχίας μου, καὶ ὅτι τὴν τύχην μου θεωρῶ ὡς τὴν μᾶλλον ἀξιολύττωτον».

Τὸ μικρὸν τοῦτο γεγονός δὲν ἀναιμνήσκει τὴν Γερμανίαν τῆς κυρίας Στάελ, καὶ δὲν ἀποδεικνύει ὑπάρχουσαν αὐτὴν ἔτι, οἷαν τὴν περιέγραφεν ἡ γραφὴς τῆς διασήμευ συγγραφῆς;

Οὐδέποτε ἄλλοτε ἴσως οἱ ἐπιστήμονες ἡσχολήθησαν περὶ τῆς ὑγιείας καὶ τῆς εὐεξίας τῶν βρεφῶν ὅσον κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους. Τὰ ζητήματα τοῦ θηλασμοῦ, τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ, τῆς διατροφῆς κλπ. κλπ. εὐελετήθησαν καὶ ἐξητάσθησαν μετὰ πλείστης ὁσῆς προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας. Ἐν δὲ μόνον ζήτημα ὑπελείπετο, τὸ τοῦ βάρους τῶν βρεφῶν, ὅπερ θεωρεῖται ὡς θερμόμετρον τρόπου τινὰ ἀψευδὲς τῆς καταστάσεως τῆς ὑγιείας αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐγένετο ἐπ' ἐσχάτων θύλα λόγου τοῦ ἐν Παρισίοις ἱατροῦ Ἀδ. Νικολάου, ὅστις

διὰ τῶν εὐφραδῶν καὶ σοφῶν αὐτοῦ ὁμιλιῶν κατέστησε κοινὰς καὶ εὐλήπτους πολλὰς ὑψηλὰς γνώσεις. Ἐκ τοῦ λόγου λοιπὸν τούτου ἐκτινόμεθα τὰς ἐπομένους σημειώσεις.

Τὸ βάρος τοῦ ἀρτι γεννηθέντος βρέφους εἶνε κατὰ μέσον ὅρον 3 χιλιόγραμμα καὶ 126 γράμματα (1 χιλ.—312 1/2 δράμια). Τὸ βάρος τοῦτο βαθμυδὸν ἐλαττοῦται καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως εἶνε 3, 17 χιλ. ἔπειτα δὲ πάλιν αὐξάνεται κατὰ τινὰ γράμμα. Κατ' ἐξίρεσιν δὲ βρέφη τινὰ ἔλκουσι τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως πῶν 6 καὶ 7 χιλιόγραμμα, ἕτερα δὲ τινὰ 1 1/2 μόλις χιλιόγραμμα μέχρι 2 τοῦ πολὺ. Ἀλλ' αὐταὶ εἶνε, ὡς εἴπομεν, σπάνιαι ἐξαιρέσεις. Καὶ τῶν μὲν ἀρρένων τὸ μέγιστον μὲν βάρος εἶνε 4, 50 χιλίγρ. τὸ ἐλάχιστον δὲ 2, 34, τῶν δὲ θηλέων τὸ μέγιστον μὲν 4, 25, τὸ ἐλάχιστον δὲ 1, 12 χιλ.

Αἱ ποικιλίαι δὲ αὐταὶ προσέρχονται ἐκ πολλῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἐλαττοῦσι τὸ βάρος τῶν βρεφῶν, οἷον ἡ πρωτοτοκία, ἡ μεγάλη τῆς μητρὸς ἡλικία, τὴ φιλάσθενον αὐτῆς, ἡ ἀνεπαρκὴς τροφή κλπ. Ἐν κεφαλῇ δὲ, τῆς ὑπερὸς αὐτῆς εἰκοσι μέχρι εἰκοσιπέντε ἔτων, τὸ βάρος τοῦ βρέφους ἔχει καλῶς ἐάν εἴνε τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν 3, 315 χιλ. τὴν δ' ἑβδόμην 3, 060. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης πρέπει τὸ βρέφος καθ' ἐκάστην νὰ ἐξακολουθῇ αὐξανόμενον κατὰ βάρος· ἐάν δὲ τοῦτο ἐλαττοῦται ἢ διαμείνῃ τὸ αὐτὸ καθ' ἑβδομάδα, εἶνε σημεῖον ὅτι ἡ ἀσθενεὶ ἢ τὸ γάλα εἶνε ὀλίγον ἢ κακῆς ποιότητος. Ὁφείλου λοιπὸν εἶνε νὰ ζυγίζωμεν τὸ βρέφος ἂν μὴ καθ' ἐκάστην, ἀλλὰ τοὐλάχιστον συνεχῶς.

Ἐάν τὸ βρέφος ἔχῃ καλῶς, εἶνε εὐρυστον, θηλάζῃ μετ' ὀρέξεως χωρὶς ν' ἀποκοιμᾶται ἅμα τιθέμενον ὑπὸ τῶν μαστῶν, ἐάν τὸ βάρος αὐτοῦ αὐξάνεται κατὰ 20—25 γράμματα τὴν ἡμέραν κατὰ τοὺς πέντε πρώτους μῆνας καὶ 10—15 κατὰ τοὺς ἑπτὰ ἐπομένους, ταῦτα πάντα εἶνε σημεῖον ὅτι τὸ γάλα δι' οὗ τρέφεται εἶνε καλόν. Ἐάν δὲ τοῦναντίον τὸ βρέφος εἶνε ὠχρόν καὶ τὸ βάρος του μὲν τὸ αὐτὸ ἢ καὶ ἐλαττοῦται, αἱ σάρκες του εἶνε μαλθακαὶ, κατέχεται ὑπὸ διαρροίας, σημεῖον ὅτι τὸ γάλα δὲν εἶνε καλόν καὶ πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ δι' ἑτέρου.

Ὁ μόνος τρόπος τοῦ νὰ γινώσκωμεν ἐάν τὸ βρέφος ἔχῃ ὅτι τῷ χρειάζεται, εἶνε νὰ τὸ ζυγίζωμεν καθ' ἑβδομάδα. Τὸ δύο ἡμερῶν βρέφος ἔχει βάρος 100 γρ. ὀλιγώτερον ἢ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, μετὰ ἑπτὰ δ' ἡμέρας θὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ πῆς πρώτης ἡμέρας· μέχρι δὲ τῶν πέντε μηνῶν αὐξάνεται κατὰ μέσον ὅρον 175 γρ. καθ' ἑβδομάδα. Τὸν δὲ πέμπτον ἀκριβῶς μῆνα θὰ ζυγίσῃ ὅσον καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, τὸν δὲ δέκατον ἔλτον μῆνα μόλις τὸ διπλάσιον τοῦ τῶν πέντε μηνῶν. Ἐάν ζυγίζωμεν τὸ βρέφος εἰς δευδόμενον πρὶν

ἢ θηλάσῃ καὶ ἀπὸ τῆς θηλάσῃ, θὰ ἔδωκεν πόσον γάλα ἔπεν· ἐὰν δὲ ἡ διαφορά τοῦ βάρους εἴη 80—100 γρ., σημεῖον ὅτι ἡ τροφή δὲν εἶνε καλὴ.

Τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του τὸ βρέφος δὲν θηλάζει πλείοτερον τῶν τριῶν γραμμῶν γάλακτος καθ' ἑκάστην φορὰν, τὴν δευτέραν ἡμέραν θηλάζει 15 γρ., τὴν τρίτην 40 καὶ τὴν τετάρτην 55, τοῦτέστι 550 γραμμὰς ἐν 24 ὥραις κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων θὰ θηλάσῃ δεκάκις.

Τὸν πρῶτον μῆνα θηλάζει 70 γρ. καθ' ἑκάστην φορὰν, τὸν δεύτερον 100, τὸν τρίτον 120, ἀπὸ δὲ τοῦ τετάρτου μέχρι τοῦ ἑξήδμου τακτικῶς 140, τοῦτέστιν 950 γρ. καθ' ἡμέραν.

Τέλος, ὡς λέγουσιν οἱ εἰδικῶς ἐξετάσαντες τὸ πρᾶγμα, τὴν μὲν πρῶτην ἡμέραν τὸ βρέφος δύναται νὰ θηλάσῃ καθ' ἑκάστην φορὰν τὸ ἑκάτοστον τοῦ βάρους του, τὰς δ' ἐπομένους ἡμέρας ἐν γραμμοῖς πλείοτερον.

Τοιαῦται ἐν κεφαλῇ αἱ πληροφορίες, αἱ ἡ ἐπιστήμη ἐν τῇ σημερινῇ αὐτῆς καταστάσει δύναται νὰ χορηγήσῃ ἡμῖν. Αἱ δὲ φιλόσοφοι μᾶλλον αἰσθάνονται νὰ ποιήσωσιν ἐνθυμούμενοι αὐτὰς καὶ καθ' ὅσον δὲν ἐπὶ πρᾶτον συμφώνως πρὸς αὐτὰς.

Τὰ ἀγγλικά ἐργαστήρια, ὅσα κατασκευάζουν τὰς καρφοβελόνας ἢ καρφιτσάς, ὑπάρχουσι κυρίως ἐν Βίρμιγγαμ. Ἐν ἔτει 1824 ὁ κύριος Οὐράϊτ ἐπενόησε τὴν μηχανὴν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν καρφιτσῶν, τὴν ὁποίαν ἀκολούθως ἐτελειοποίησαν οἱ κκ. Τάυλορ καὶ Σούττλεϊφ. Πρὸ τοῦ 1824 ἐχρειάζοντο δεκάτεσσαρες ἄνθρωποι διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς μόνης καρφιτσῆς, ἢ δ' ἐφευρέσεις τῆς πορροβητικῆς μηχανῆς τοῦ Οὐράϊτ περιέτρεψεν αὐτοὺς εἰς δύο ἢ τρεῖς. Ἐάνθρωπος χρειάζοντο δύο ἢ τρεῖς ἄνθρωποι διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς καρφιτσῆς, διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς βελόνης χρειάζοντο ἐξ ὀκτώ ἕως πέντε πρόσωπα. Ἡ αἰχμή τῆς βελόνης δύνειται καὶ αὐτὴ διὰ μηχανῆς. Σήμερον δὲ ἀριθμοῦνται ἐξακόσια ὀγδοήκοντα ἑπτὰ πρόσωπα, ἐνασχολούμενα εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν καρφιτσῶν, τετρακισχίλια δὲ καὶ ἑπτακόσια τριακόσια ἐννέα εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν βελόνων.

Τὰ παῖδιά καταγίνονται εἰς τὸ νὰ καρφώνωσι καὶ κατατάσσωσι τὰς καρφιτσάς, καθὼς καὶ νὰ ἐπιβλέπωσι τὴν μηχανήν, ἐν ᾗ συνταράσσονται βιαίως. Ἡ παραγωγή τῶν καρφιτσῶν ὑπερβαίνει σήμερον τὰς 220,000 λίβρας στερλίνας. Καὶ τῶν μεταλλινῶν δὲ γραφίδων ἡ κατασκευὴ περὶορίζεται σήμερον εἰς Βίρμιγγαμ, ὅπου ἐπιτηδεύουσιν αὐτὴν εἰκοσι περίπου ἐργασταῖοι.

Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς βιομηχανίας πρὸ δώδεκα περὶ τοῦ ἐτῶν ἐνησχολοῦντο τριακόσιοι ἐξήκοντα μόνον ἄνθρωποι, καὶ δις χίλια πέντε ἑκατὸν γυναῖκες ἢ κοράσια, ἐν συνόλῳ δις χίλια ἑξακόσια δέκα πρόσωπα. Ἡ ἐργασία τῶν μεταλλινῶν γραφίδων ἀπαιτεῖ δώδεκα ἕως δεκατρεῖς διαφόρους χειρὰς. Ἡ καθύψων, τὸ τρίτην, τὸ

σημείωμα καὶ τὸ κυλινδρῶμα γίνονται διὰ μηχανῆς. Αἱ γυναῖκες καὶ αἱ νεάνιδες καταγίνονται μὲν τὰς πιεστήριας, τὰ δὲ κοράσια κατατάσσουσιν, ἀριθμοῦσι καὶ περιτυλίσσουσι τὰς διαφόρους γραφίδας.

Ἡ διαπλεύσασα τὰς περὶ τὸν βόρειον πόλον θαλάσσης σουηδικῇ ναυς Βέγα ἐγένετο δεκτὴ ἐν Στοκκόλμῃ θριαμβευτικῶς. Ὅτε εἰσῆλθετο εἰς τὸν λιμένα, συνωδεύετο ὑπὸ 200 ἀτμοπλοίων ἢ πόλεις δὲ σύμπασα συνωθεῖτο εἰς τὰς προκυμαίας. Ὁ Νορδενσκιöld ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐνθα ὁ βασιλεὺς ἀπένειμεν αὐτῷ τὸν σουηδικὸν μεγαλόσταυρον καὶ τὸν βαθμὸν βαρῶν. εἶτα δ' ἐπὶ κληθὲν εἰς τὸν οἶκόν του διὰ τῶν λαμπρῶς φωταγωγημένων ὁδῶν, αἱ ἐπληροῦ πληθὺς λαοῦ ἀνευφημοῦντος. Τὴν ἐπαύριον παρετέθη εἰς τὰ ἀνάκτορα γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν εὐτυχῶν πολοπόρων, εἰς δ' παρεκάθησαν καὶ οἱ ἐλάχιστοι ναῦται τῆς Βέγας. Ὁ βασιλεὺς ἀπήγγειλε τὴν ἐξῆς πρόποσιν· Ὁ Βαρθολομαῖος Διάξ, ὁ Βάσκις Δεγάμιας, ὁ Κολόμβος, ὁ Μαγελάνος, ὁ Κοτόν καὶ ἄλλοι ἀνεκάλυψαν νέους κόσμους πέρα ἀγνώστων θαλάσσων. Ἀλλὰ σκότος καὶ ἀδιάρρηκτος ἄλυσις πάγων περιέκλυον ἐπὶ τὰ βόρεια παράλια τῆς ἡπείρου, ἥτις καλεῖται κοιτίς τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Εἰς τὴν ἐποχὴν ἡμῶν ἐπεφυλάττετο νὰ διαρρήξῃ τὰς πέδας ταύτας ἐπὶ τοῦ σκότους δ' ὅπερ περιέπλευσε πρὸς τὸν πᾶν Ἀσίαν, κυματίζει ἡ σουηδικὴ σημαία. Σύμπας ὁ σουηδικὸς λαὸς ἀνευφημεῖ ἐνθουσιᾶς τοὺς ἥρωας, οἵτινες ἠγωνισθῶσαν, ἐνεκάρτησαν καὶ ἐνίκησαν. Αἱ ἐπυφηνίαι ἀπευθύνονται ἐν πρώτοις εἰς τὸν Νορδενσκιöld, τὸν εὐτυχῆ πολοπόρον, εἶτα δ' εἰς τὸν Παλάνδερ, τὸν ἀφοβὸν κυβερνήτην τῆς Βέγας. Ἀρφοτέροισι περιεστοίχιζεν ὀμίλος τολμηρῶν ἐπιστημόνων καὶ ναυτῶν, οἵτινες, συμμεριθόντες τοὺς κινδύνους, συμμερίζονται νῦν τὴν δόξαν. Ἡ ἱστορία ὁ ἀπομνημόνευσις τὸν διάπλουν τῆς Βέγας θ' ἀβορείας θαλάσσης. Ἡ ἀγαπητὴ πατρίς διὰ τῆς νέας δάφνας. Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς δρεψάντας αὐτάς! Ἐν ὀνόματι τοῦ σουηδικοῦ λαοῦ, ἀπονεμῶ εἰς πάντας φόρον εὐγνωμοσύνης καὶ θαυμασμοῦ!

Εἰς Ἀθήνας.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ
Σὰς συνέθη βεβαίως παρὲς νὰ ἐχῃτε ἀνάγκην νὰ μετρήσῃτε, καὶ νὰ μὴ ἐχῃτε πρόχειρον μέτρον. Τὴν ἑλλειψιν ταύτην ἀναπληρῶτε μὲν χειρῶς ὡς ἐξῆς: Ἀμφάνετε 40 πεντοδράχμια, ποτε αὐτὰ εἰς ἐπαφὴν κατ'εὐθείαν γραμμὴν, καὶ οὕτως ἔχετε τὸ μήκος ἑνὸς μέτρου. Τὸ αὐτὸ μέτρον ἀποτελεῖται ἀ) δι' 25 εἰκοσαδράχμων καὶ 25 δεκαδράχμων, β) διὰ 19 πεντοδράχμων καὶ 14 διδράχμων, καὶ γ) δι' 20 πεντοδράχμων καὶ 20 μονοδράχμων.

ἈΘΗΝΑΙ—ΤΙΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΘΗΣ, ΟΔΩΣ ΜΑΤΙΑΣΟΡ ΚΑΙ ΝΙΚΙΟΥ Ρ